

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Niko Pekki

Pankin selonttevelvollisuus – rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen keinona

Oikeusdogmaattinen tutkimus

Laskentatoimen ja rahoituksen
akateeminen yksikkö
Pro gradu -tutkielma
Talousoikeus

Vaasa 2024

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Niko Pekki		
Tutkielman nimi:	Pankin selonottovelvollisuus – rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen keinona		
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri		
Oppiaine:	Talousoikeus		
Työn ohjaaja:	Vesa Annola		
Valmistumisvuosi:	2024	Sivumäärä:	80

TIIVISTELMÄ:

Rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen ovat kansainvälisiä ongelmia, jotka uhkaavat taloutta sekä kansalaisten turvallisuutta. Pankkien kriittisestä asemasta maksujen välityksessä johtuen niiden merkitys rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ennaltaehkäisemisessä on kasvanut huomattavasti viime vuosikymmenien aikana. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ehkäiseminen perustuu kansainvälisiin standardeihin. Euroopan unioni pyrkii yhdessä kansallisten pankkien ja muiden toimijoiden kanssa ehkäisemään talousrikollisuutta lainsäädännön ja sääntelyn avulla. Sääntelyn päätavoitteena on globaalien finanssialamarkkinoiden yhteiset käytänteet ja toimintatavat.

Pankkien selonottovelvollisuus on yksi keskeisimmistä keinoista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ehkäisemisessä. Selonottovelvollisuus koostuu eri osa-alueista, jotka yhdessä muodostavat toimivan kokonaisuuden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ehkäisemiseksi. Talousrikollisuuden torjunnassa korostuvat valvonnan ennakoitavuus sekä riskiperusteisuus. Lähelläkohdat riskiperusteiselle valvonnalle luovat rahanpesulainsäädäntö ja sen alemman tason säädökset sekä erilaiset velvoitteet riskien arvioinneista. Pankkien selonottovelvollisuuden jokapäiväisiin tehtäviin lukeutuu muun muassa riskiarvioiden luominen, asiakkaiden jatkuva tunteminen sekä epäilyttävien liiketoimien monitorointi. Asiakkaan tuntemista kutsutaan Know Your Customer -periaatteeksi. Tämä kokonaisvaltainen lähestymistapa varmistaa sen, että pankit voivat tehokkaasti tunnistaa asiakkaansa ja estää heitä tekemästä epäilyttäviä liiketoimia.

Tämän tutkielman tavoitteena on tarkastella pankkien roolia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ehkäisemisessä sekä että selvittää, miten pankkien selonottovelvollisuudella pyritään ehkäisemään rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Tutkimuksessa tuodaan esille jo olemassa olevia pankkien käytänteitä talousrikollisuuden estämiseksi sekä esitellään haasteita, joita esiintyy pankkien toimintatavoissa. Tutkimuksen päämääränä on esitellä uusia toimintatapoja, joilla pankit pystyvät paremmin ehkäisemään rahanpesua sekä terrorismin rahoittamista. Tutkielma perustuu oikeusdogmaattiseen tutkimusmenetelmään, jossa tutkimusmenetelmän avulla pyritään tulkitsemaan ja systematisoimaan jo olemassa olevia oikeusnormeja sekä niiden sisältöä, unohtamatta nykyisiä pankkitoiminnassa olevia käytäntöjä.

AVAINSANAT: Rahanpesu, pankit, tunnistaminen, ennaltaehkäisy, due diligence

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Tutkimuskohteen kuvaus	6
1.2	Tutkielman tavoitteesta, tutkimusongelmasta ja -menetelmästä	8
1.3	Tutkielman rakenne	9
2	Rahanpesun sääntely selonottovelvollisuuden taustalla	11
2.1	Rahanpesu ilmiönä	11
2.2	Pankkien rooli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä	14
2.3	Selonottovelvollisuuden eri piirteitä	19
3	Pankkitoiminnan yleinen sääntely selonottovelvollisuuden tukena	25
3.1	Pankkitoiminta ja sen sääntely	25
3.1.1	Pankkitoiminta	25
3.1.2	Pankkitoiminnan sääntely	26
3.1.3	Pankkitoiminnan valvonta	28
3.2	Yleiset periaatteet selonottovelvollisuuden taustalla	31
3.2.1	Heikomman suoja	31
3.2.2	Lojaliteettivelvollisuus ja tiedonantovelvollisuus	32
3.3	Kansainvälinen yhteistyö	33
3.3.1	FATF	33
3.3.2	EU-tason yhteistyö	35
3.3.3	FATCA-sopimus	37
4	Asiakkaan tunteminen selonottovelvollisuuden keinona	39
4.1	Asiakkaan tuntemisvelvollisuus	39
4.2	Know Your Customer -periaatteen merkitys pankkitoiminnassa	43
4.2.1	KYC-prosessin vaiheet	43
4.2.2	Tosiasiallinen edunsaaja	45
4.2.3	Poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö – PEP	46
4.2.4	Tehostettu tunteminen	47
4.2.5	Jatkuva tunteminen	48

4.3	Epäilyttävien liiketoimien monitorointi	49
5	Pankin selonottovelvollisuus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen taustalla	54
5.1	Haasteet	54
5.1.1	Asiakkaan tuntemisvelvollisuus	54
5.1.2	Epäilyttävien liiketoimien monitorointi	55
5.1.3	Käteistapahtumat	57
5.1.4	Pankkien sisäinen valvonta	58
5.2	Datan hyödyntäminen	60
5.2.1	Digitaaliset tunnistusjärjestelmät	60
5.2.2	Data-analytiikka	63
6	Yhteenveto	67
6.1	Tutkimustulokset	67
6.2	Jatkotutkimusehdotukset	69
	Lähteet	71

Lyhenteet

CDD	Customer due diligence
EBA	Euroopan pankkiviranomainen
EDD	Enhanced due diligence
EGMLTF	Expert Group on Money Laundering and Terrorist Financing
EIOPA	Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomainen
EKP	Euroopan keskuspankki
ESMA	Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen
ETA	Euroopan talousalue
EU	Euroopan unioni
FATCA	Foreign Account Tax Compliance Act
FATF	Financial Action Task Force
HE	Hallituksen esitys
KYC	Know Your Customer
OEDC	Talouden yhteistyön ja kehityksen järjestö
ODD	Ongoing due diligence
PEP	Politically Exposed Person, Poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö
SRM	Single Resolution Mechanism, Yhteinen kriisinratkaisumekanismi
SSM	Single Supervisory Mechanism, Yhteinen vavontamekanismi
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 Johdanto

1.1 Tutkimuskohteen kuvaus

Rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen ovat huomattavia ongelmia kansainväliselle kansantaloudelle sekä kansalaisten turvallisuudelle. Euro-alueella Euroopan unioni pyrkii yhdessä kansallisten pankkien ja muiden toimijoiden kanssa ennaltaehkäisemään talousrikollisuudesta syntyviä ongelmia. Globaalien arvioiden mukaan rahanpesun vuotuinen määrä maailman bruttokansantuotteesta on 2–5 %, joka vastaa 715 miljardia – 1,87 biljoonaa euroa. Vastaavasta summasta EU:n arvioiden mukaan EU:n rahoitusjärjestelmissä ja taloudessa epäilyttäviä liiketoimia on noin 117–120 miljardia euroa.¹ Vaikka prosentuaalisesti EU:n alueella tapahtuva rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen on pientä verrattuna unionin talousalueen kokoon, Euroopassa tapahtuva talousrikollisuuden määrä on liian suurta. Tähän ongelmaan unioni on pyrkinyt vastaamaan lainsäädännön uudistamisella.² Tämänhetkisessä sisällössä tuntemisvelvollisuuden alarajaksi on asetettu tuhat euroa.³

Alkuperäisenä tarkoituksena rahanpesun torjunnassa on ollut halu vähentää huumausaineisiin liittyvää rikollista toimintaa. Valtaosa alkuperäisestä lainsäädännöstä keskittyikin pääosin vain huumausaineisiin liittyviin kysymyksiin, sillä huumerikollisuutta pidettiin aikanaan pääosallisena syynä rahanpesun harjoittamiseen. Alkuperäistä lainsäädäntöä on kuitenkin viime aikoina kehitetty kattamaan myös muita rahanpesun ongelmakohtia, kuten terrorismin rahoittamista sekä muista laittomista toimista peräisin olevia varallisuutta.⁴

¹ Eurooppa-neuvosto 2024 c

² Eurooppa-neuvosto 2024 d

³ Eurooppa-neuvosto 2024 a

⁴ Cox 2014, s. 5

Johtuen pankkien keskeisestä asemasta maksujenvälityksessä, niiden merkitys rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa on viime vuosikymmeninä lisääntynyt huomattavasti. Tämä näkyy muun muassa finanssialalla lisääntyneessä sääntelyssä. Ilman pankkeja rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen olisi hyvin haastavaa.⁵ Rahanpesulla tarkoitetaan toimintaa, jossa laittomalla toiminnalla hankittu varallisuus saadaan näyttämään lailliselta. Rikollisesti hankitut rahat pyritään kierrättämään laillisten maksujärjestelmien läpi, joita pankit sekä muut rahoituslaitokset pitävät yllä. Terrorismin rahoittamisella taas tarkoitetaan toimintaa, jossa varoja hankitaan tai kerätään terroristisen toiminnan rahoittamiseen. Oleellista terrorismin rahoittamisen estämisessä on ymmärtää, että myös laillisesti hankittua varallisuutta voidaan käyttää terroristisen toiminnan rahoittamiseen.⁶

Rikoslain (19.12.1889/39) 32 luvun 6§:n mukaisesti rahanpesu edellyttää itsessään aina esirikosta, sillä mikäli varat on hankittu laillisesti, kyse ei ole enää rahanpesusta. Rahanpesijän päätavoitteena on peittää tai häivyttää esirikoksesta saatujen varojen alkuperä. Pääsääntöisesti esirikoksessa kyseenä on huumausaine-, varkaus-, petos- tai talousrikoksista. Myös muita rikoksia voi liittyä rahanpesuun, mikäli teko on säädetty rangaistavaksi ja siitä on syntynyt tekijälle taloudellista etua. Oleellista on havaita, että rahanpesuun voi syyllistyä myös henkilö, joka on ryhtynyt tunnusmerkistön mukaiseen tekoon törkeän huolimattomuuden takia, vaikka taloudellista etua toiminnasta ei olisi saatu. Kyseessä voi esimerkiksi olla tilanne, jossa henkilö vastaanottaa varoja epätyypillisellä tavalla tai sellaisessa olosuhteessa, jossa vastaanottavalla henkilöllä tulisi olla riittävä syy epäillä varojen alkuperää.⁷

Rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen ovat pääosin globaaleja ongelmia, jotka vaativat laajaa yhteistyötä ja sääntelyä niin pankeilta kuin valtioiltakin. Kansainvälisesti sovellet-

⁵ Wuolijoki 2022, s. 114

⁶ Hyttinen 2021, s. 21–22 & 31–32

⁷ Rahanpesu.fi (n.d.a.)

tava sääntely on keskeinen osa näiden ilmiöiden torjuntaa. EU-tasolla tätä sääntelyä hallinnoivat rahanpesun vastaiset direktiivit, jotka on sisällytetty kunkin jäsenvaltion lainsäädäntöön. Suomessa on myös oma lainsäädäntönsä: laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Rahanpesun estäminen pankkitoiminnassa on monivaiheinen prosessi, joka sisältää riskinarviointeja, asiakkaiden riskiluokittelua, asiakastietojen keräämistä, asiakkaiden toiminnan seurantaan sekä tarvittaessa epäilyttävistä liiketoimista ilmoittamisista viranomaisille. Tämä kokonaisuus on olennainen osa pankkien vastuuta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumisessa.⁸

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen perustuu edellä esitettyihin kansainvälisiin standardeihin. Sääntelyn päätavoitteena on, että globaaleilla finanssialanmarkkinoilla noudatetaan yhtenäisiä toimintatapoja. Pankkien selonottovelvollisuutta voidaan pitää tärkeimpänä keinona talousrikollisuuden estämisessä. Selonottovelvollisuuden mukaan pankkien tulee tunnistaa ja tuntee asiakkaansa. Tätä kutsutaan Know Your Customer -periaatteeksi. Asiakkaan tunnistaminen on tärkeä osa pankkijärjestelmän luotettavuuden näkökulmasta, ja asiakkaan tunteminen on tärkeää, jotta tavanomaisista poikkeavat liiketoimet voitaisiin tunnistaa ja tutkia tarkemmin.⁹

1.2 Tutkielman tavoitteesta, tutkimusongelmasta ja -menetelmästä

Tutkielman tavoitteena on tarkastella pankkien roolia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä sekä sitä, miten pankkien selonottovelvollisuudella pyritään estämään rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Tutkimuksessa tuodaan esille jo nyt olemassa olevia pankkien metodeja talousrikollisuuden estämiseen sekä niitä haasteita, joita esiintyy pankkien toimintatavoissa. Tutkimuksen päämääränä on esitellä uusia toimintatapoja, joilla pankit pystyvät paremmin ehkäisemään rahanpesua sekä terrorismin rahoittamista.

⁸ Wuolijoki 2022, s. 114–115

⁹ Wuolijoki 2022, s. 115

Tutkimuksen aiheena rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen on hyvin tutkittu aihe. Tämän tutkielman tarkoituksena on tarkastella pankkitoimintaa ja pankkien velvollisuuksia talousrikollisuuden estämisessä, ja tutkielmassa rajataan muiden viranomaisten tulkinta pois. Johtuen pankkitoiminnan globaalista asemasta ja lainsäädännöstä, tulee tutkimus syventymään niin Suomen kuin EU:n näkökulmaan. Tutkielmassa keskitytään suurelta osin asiakkaan tuntemiseen ja liiketoimien selvittämiseen. Tutkielman aihetta käsitellään seuraavan tutkimusongelman avulla:

1. Miten pankkien selonottovelvollisuudella pyritään estämään rahanpesun ja terrorismin rahoittaminen?

Tutkielma perustuu oikeusdogmaattiseen tutkimusmenetelmään, jossa tutkimusmenetelmän avulla pyritään tulkitsemaan ja systematisoimaan jo voimassa olevia oikeusnormeja ja niiden sisältöä, unohtamatta nykyisiä pankkitoiminnassa olevia käytäntöjä.¹⁰ Tutkielman aineisto kerätään niin kansallisista kuin kansainvälisistä laeista, normeista ja säädöksistä. Merkittävien toimijoiden, kuten ministeriöiden, Suomen Pankin ja Finanssivalvonnan ohjeistuksia ja kommentteja tullaan tarkastelemaan kattavasti tutkimuksessa. Tutkimuksen teoria tulee pohjautumaan niin vahvasti kuin heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin. Vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä tulevat olemaan kansainvälinen sekä kansallinen lainsäädäntö. Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä ovat lainvalmisteluaineisto sekä prejudikaatit. Sallittuja oikeuslähteitä ovat eri oikeustieteelliset kirjoitelmat sekä oikeusvertailut.¹¹

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkielma koostuu kuudesta eri pääluvusta. Tutkimuskohteen kuvaus, tutkielman tavoite, tutkimusongelma sekä käytetty tutkimusmenetelmä löytyvät tutkielman ensimmäisestä

¹⁰ Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008, s. 20–21 & Aarnio 1989, s. 48

¹¹ Hakonen 2020

pääluvusta. Toisessa pääluvussa tarkastellaan sitä, miten rahanpesu ja selonottovelvollisuus liittyvät yhteen keskenään sekä siihen, mitä hyötyä selonottovelvollisuudesta voi olla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen näkökulmasta. Toisessa pääluvussa tuodaan esille myös selonottovelvollisuuden eri piirteitä pankkitoiminnassa. Kolmannessa pääluvussa käsitellään yleisesti pankkitoimintaa, sen sääntelyä ja valvontaa. Luvussa tuodaan esille erikseen yleisiä periaatteita pankkien selonottovelvollisuuden taustalla sekä lisäksi käsitellään erikseen kansainvälistä yhteistyötä niin Euroopan unionin sisällä kuin myös globaalisti.

Tutkielman neljännessä pääluvussa tarkastellaan pankkien tuntemisvelvollisuutta asiakassuhteistaan sekä käsitellään Know Your Customer -periaatteen merkitystä osana pankkien selonottovelvollisuutena. Samaisessa luvussa tutkitaan myös epäilyttävien liiketoimien monitorointia sekä sitä että mitä epäilyttävien liiketoimien monitoroinnissa tulee ottaa huomioon. Viidennessä pääluvussa tarkastellaan haasteita, joita pankkien selonottovelvollisuuden nyky menetelmillä on ja tutkitaan datan hyödyntämisen mahdollisuuksia selonottovelvollisuudessa. Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset päättävät tutkielman.

2 Rahanpesun sääntely selonottovelvollisuuden taustalla

2.1 Rahanpesu ilmiönä

Rahanpesulla tarkoitetaan rikoslain 32 luvun mukaisesti toimintaa, jolla pyritään häivyttämään rikollisella tavalla hankittua omaisuutta tai rahan alkuperää. Rahanpesun päätavoitteena on saada raha tai omaisuus näyttämään laillisesti hankitulta. Keskeisintä rahanpesussa on rikollisella tavalla saadun omaisuuden peitteleminen. Rahanpesu on osa talousrikollisuutta, harmaata taloutta ja järjestäytyynyttä rikollisuutta sekä kiinteä osa kansainvälistä rikollisuutta.¹²

Rahanpesuun liittyy itsessään aina esirikos ja yleisimpiä rikoksia ovatkin erilaiset petokset ja huumausainerikokset. Globalisoitumisen vuoksi nopea maksuliikenne mahdollistaa varojen siirtämisen valtioiden rajojen yli helposti ja itse rahanpesu pyritäänkin tekemään eri valtioissa, jotta rangaistusvastuun välttäminen olisi yksinkertaisempaa. Sähköisten maksupalveluiden ja rahansiirtokeinojen valikoima lisääntyy jatkuvasti, jonka vuoksi myös pankkien tulee kehittää omia selonottovelvollisuuden tapojaan pystyäkseen paremmin estämään rahanpesua.¹³ Rahanpesuun voi syyllistyä ottamalla vastaan, käyttämällä, muuntamalla, luovuttamalla, siirtämällä, välittämällä tai pitämällä hallussa rikollisella tavalla hankittua omaisuutta. Rahanpesun päätavoitteena on hankkia itselle tai toiselle hyötyä tai häivyttää omaisuuden rikollinen alkuperä. Keskeistä kuitenkin on, että tekijä tiedostaa omaisuuden laittoman alkuperän, mutta silti suorittaa aikaisemmin mainittuja toimenpiteitä.¹⁴

YK:n Wienin 1988 yleissopimuksen artiklan 3.1 mukaisesti rahanpesu on omaisuuden muuntamista tai siirtämistä tiedostaen, että tällainen omaisuus on peräisin rikoksesta, ja tarkoituksena on kätkeä tai peitellä omaisuuden laitonta alkuperää tai auttaa henkilöä,

¹² Hyttinen 2021, s. 21–22

¹³ Rahanpesu.fi (n.d.a.)

¹⁴ Hyttinen 2021, s. 22–24

joka on mukana rikoksessa välttääkseen tekojensa lailliset seuraamukset. YK kuvaa rahanpesua kolmiportaisena prosessina, jossa pestyt varat voidaan siirtää lailliseen rahoitusjärjestelmään. Ensimmäinen vaihe on sijoittaminen, jossa rikollisella tavalla hankitut varat siirretään rahoitusjärjestelmään. Tällä vaiheella tarkoitetaan esimerkiksi rahan tallettamista. Toinen vaihe taas on harhauttaminen, jossa varoja siirrellään ja muunnellaan, jotta niiden alkuperä olisi mahdollisimman vaikea selvittää. Kolmas ja viimeinen vaihe on integraatio, jossa raha palautuu takaisin rikolliselle ja integroituu lailliseen rahoitusjärjestelmään. On tärkeä muistaa, että todellisuudessa välttämättä kaikkia kolmea vaihetta ei ole, joitakin vaiheita voidaan yhdistää tai vaiheita voidaan toistaa useaan kertaan. Esimerkiksi tyypillisesti huumausainekaupasta saatava käteinen raha jaetaan pieniin määriin, jonka jälkeen ne talletetaan ”rahamuulien” avulla ja siirretään sen jälkeen maksuksi palveluista kuori- tai pöytälaatikkoyhtiölle. Rahamuulilla tarkoitetaan henkilöä, joka siirtää rahaa toiselta osapuolelta toiselle osapuolelle rahaa vastaan. Tässä tapauksessa sijoitus- ja harhautusvaihe tapahtuvat samanaikaisesti.¹⁵ Raha voi olla käteisenä tai elektronisessa muodossa.¹⁶

Vaikka maksuliikenne muuttuu koko ajan yhä enemmän elektronisempaan muotoon, on käteinen raha keskeisessä asemassa rahanpesussa ja sen torjunnassa. Europolin mukaan käteisestä rahasta tekee rikollisuuden näkökulmasta houkuttelevan sen luoma anonymiteetti, jäljittämättömyys ja luonne peruuttamattomana arvonsiirtovälinenä. Europolin riskiarvioissa todetaan, että käteisen ominaisuuksien takia sitä on pidettävä riskialttiina maksuvälineenä.¹⁷ Yksinkertaisimmillaan käteisestä ei jää käytännössä jälkiä, mistä syystä käteisvarojen selvittäminen on haastavaa. Käteismaksut tapahtuvat usein välittömästi, kun fyysinen raha vaihtaa omistajaa ilman viiveitä tai välikäsiä. Rikolliset pyrkivätkin välttämään niin kutsutun ”information trailin” jättämistä, ja haluavat siirtää käteistä rahaa toimialoille, jossa käteisen integroiminen lailliseen rahoitusjärjestelmään on helpompaa. EU:n ylikansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion mukaan

¹⁵ United Nations (n.d.b.)

¹⁶ Europol (n.d.)

¹⁷ Europol 2015, s. 22-26

ne sektorit ja toimialat, joilla esiintyy runsaasti käteissuorituksia, ovat erityisen riskialttiita.¹⁸

Keskeistä käteissuorituksia arvioidessa on muistaa, että vaikka usein puhutaan käteisten rahan riskialttiudesta, on käteinen täysin laillinen maksuväline ja erilaisissa maksuliikenteen häiriötilanteissa varsin tarpeellinen. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen näkökulmasta korostuukin arkielämästä poikkeava käteisen käyttö. Rahanpesijä pyrkii integroimaan rikollisesti hankitut varat lailliseen rahoitusjärjestelmään ja taas terrorismin rahoittamiseen pyrkivän tahon tavoitteena on varojen siirto terroristisiin tarkoituksiin. Tyypillisesti tällaisten talousrikollisten avustajina toimivat täysin tavalliset kansalaiset, yritykset ja elinkeinoharjoittajat. Rahanpesulain tavoitteena onkin juuri nimenomaan estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää rikollisen toiminnan paljastamista sekä kehittää rikoksen tuoman hyödyn jäljittämistä ja lopulta takaisinsaantia.¹⁹

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (28.6.2017/444) 3 luvun 2§:n mukaisesti, mikäli asiakkaan liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus yhteensä ylittää 10 000 euroa, on pankin tunnistettava asiakas. Tämänkaltaisten liiketoimien osalta pankkien tuleekin noudattaa erityisen tarkasti rahanpesulain mukaista selonottovelvollisuutta, jossa heidän tulee selvittää asiakkaaltansa tarkemmin liiketoimen taustaa ja sen tarkoitusta. Epäilyttävistä liiketoimista taas pankkien tulee ilmoittaa Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskukselle. Mikäli näitä velvoitteita ei noudatettaisi, voi se yksittäisen käteismaksun kohdalla mahdollistaa rikollisen teon.²⁰ Rahanpesulain 8 luvun mukaan myös velvoitteiden laiminlyönneistä pankeille ja muille rahoituslaitoksille voidaan määrätä hallinnollisia seuraamuksia, kuten rikemaksu, julkinen varoitus tai seuraamusmaksu, ottaen huomioon rikos ja sen vakavuus.

¹⁸ Aluehallintovirasto 2022

¹⁹ Aluehallintovirasto 2022

²⁰ Aluehallintovirasto 2022

Varmasti tunnetuin pankkeihin liittyvä rahanpesuskandaali Suomessa tapahtui vuosina 2007-2015. Danske Bank osti vuonna 2007 Sampo-pankin pankkiliiketoiminnan. Heti kaupan tapahduttua Viron ja Venäjän viranomaiset varoittivat Danske Bankia siitä, että Viron yksikön asiakkaat saattavat pestä rahaa pankin kautta. Tähän ei kuitenkaan pankki erikseen reagoinut. Seuraavan 8 vuoden aikana, vuosina 2007–2015, Viron yksikössä liikkui noin 200 miljardin edestä epäilyttävää rahaa, joiden alkuperästä ei oltu täysin varmoja. Jälkikäteen Danske Bank on erikseen myöntänyt, että Viron yksikössä ei ollut noudatettu rahanpesun ja terrorismin estämiseen vaadittavia sääntöjä.²¹ Danske Bank joutui rahanpesuskandaalin myötä maksamaan noin kahden miljardin euron korvaukset.²²

Jotta vastaavilta rahanpesuskandaaleilta vältyttäisiin, kaikki Euroopan unionin rahoituslaitokset ja pankit ovat velvollisia auttamaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Pankkien on tunnettava asiakkaansa pankkitilin avaamisen yhteydessä ja pidettävä asiakkaan tiedot päivitettyinä olemassa olevista asiakkaista. Pankin on kysyttävä asiakkaan taloudellisesta tilanteesta sekä palveluiden tarpeesta. Näiden kysymysten esittäminen on lakisääteinen vaatimus ja osa pankkien vastuuta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä.²³

2.2 Pankkien rooli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä

Viime vuosina rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen ovat saaneet yhä enenevässä määrin huomiota pankkien toiminnassa ja finanssialan sääntelyssä. Näitä ilmiöitä koskeva sääntely on mennyt nykypäivänä niin pitkälle, että voidaan sen sanoa jo muodostuneen yhdeksi pankkisääntelyn osaksi. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen ei ole pankeilla enää tavoite vaan enemmänkin normi, jota pyritään päivittäisellä toiminnalla tehostamaan ja sääntelyllä parantamaan. Sääntelytoimia ja pank-

²¹ Lassila 2018

²² Mauno 2022

²³ Wuolijoki 2022, s. 115–117

kien toimintavelvoitteita on pidetty perusteltavissa olevina, vaikkakin asiakkaan näkökulmasta katsottuna ne varmasti tuovat lisäkustannuksia ja hidastavat pankkien asiakaspalvelua.²⁴

Pankkien ja muiden finanssialan yritysten vaikutus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa perustuu niiden avainasemaan maksujenvälityksessä. Rahanpesun päätarkoituksena on saada rikollisella tavalla hankitut varat lailliseen rahoitusjärjestelmään, jotta varoja pääsisi käyttämään – ilman pankkeja tämä on käytännössä mahdollista. Sama asia koskee myös terrorismin rahoittamista. Velvoittamalla pankit rikollisen toiminnan estämiseen, voidaan merkittävästi vaikeuttaa itse rikollisten toimintaan ja ennaltaehkäistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tapahtumista. Pankkien tehtäväksi on selonottovelvollisuuden mukaisesti määrätty asiakkaiden toiminnan huolellinen tarkkailu ja lopulta epäilyttävistä toimista raportointi. Huomionarvoista on kuitenkin, että pankeilla ei ole tuottamuksesta riippumatonta vastuuta torjunnan lopputuloksesta, vaan pankin lakisääteiset veloitteet pitkälti rajoittautuvat kohtuulliseen ja huolelliseen omaan toimintaan.²⁵ Toisin sanoen sääntelyn perimmäisenä tarkoituksena on ennaltaehkäistä rikollista toimintaa, ei etsiä rikollista toimintaa pakonomaisesti omien asiakkaidensa taloudellisesta käytöksestä.

Selonottovelvollisuus koostuu pankeissa useista eri osa-alueista, jotka yhdessä muodostavat tehokkaan kokonaisuuden, jolla pyritään ehkäisemään rahanpesun ja terrorismin rahoittamista. Pankkien tulee laatia muun muassa rahanpesun riskiarvioita ja päivittää niitä, kerätä asiakkaista eri tietoja ja niiden tietojen avulla riskiluokitella asiakkaitansa sekä asiakkaan toiminnan jatkuvaa seuraamista ja asiakkaan tietojen päivittämistä. Lopuksi tarvittaessa liiketoimesta pidättäytymistä tai ilmoittamista viranomaiselle epäilyttävästä liiketoimesta.²⁶

²⁴ Wuolijoki 2022, s. 113–114

²⁵ Wuolijoki 2022, s. 114

²⁶ Wuolijoki 2022, s. 114–155

Pankin selonottovelvollisuuden keskeisin velvoite perustuu asiakkaan tunnistamiseen ja tuntemiseen. Tunnistamisella yleensä viitataan asiakkaan henkilöllisyyden todentamiseen, kun taas tunteminen tarkoittaa asiakkaan taloudellisen tilanteen ja liiketoiminnan ymmärtämistä (Know Your Customer, KYC). Kuten jo aikaisemmin tutkielmassa on käynyt ilmi, asiakkaan tunnistaminen on hyvin tärkeää pankkitoiminnan luotettavuuden kannalta ja asiakkaan tunteminen on olennaista, jotta normaalista poikkeavat maksuliikenteet voitaisiin tunnistaa ja tutkia tarkemmin.²⁷

Asiakkaan liiketoiminnan ymmärrys vaatii huomattavan paljon tiedon keruuta asiakkaalta, varsinkin tilanteessa, jossa rahanpesulain mukaisesti pankkien on pidettävä asiakkaidensa tiedot ajantasaisina koko pankkisuhteen ajan. Viimeisten 20 vuoden aikana rahanpesun torjuntaa koskeva lainsäädäntö on muuttunut paljon, ja pankeilla on asiakkassuhteita, jotka ovat olleet heillä jo ennen kuin ensimmäiset pankkien selonottovelvollisuudet ovat tulleet pakollisiksi. Sen vuoksi onkin lähes mahdotonta, että pankki pystyisi uuden lain tullessa voimaan saamaan kaikki tarvittavat tuntemistiedot vanhoista asiakkaistaan yhtä nopeasti kuin uusista asiakkaista. Hallituksen esityksen mukaisesti tällaisissa siirtymätilanteissa pohjauduttaisiin riskiperusteiseen arviointiin vanhoissa asiakkassuhteissa, joissa korkean riskin asiakkaat tunnistettaisiin ensin ja matalariskisemmät vasta sen jälkeen.²⁸

Riskiperusteisuus on yksi tärkeimmistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen peruseriaatteista. Mitä korkeariskisempi asiakas on kyseessä, sitä tarkempaa tuntemistoimia voidaan edellyttää pankilta. Tämän vuoksi pankin tulee luokitella asiakkaansa rahanpesuriskien mukaan. Poliittisesti vaikutusvaltaiset henkilöt ovat vielä oma erityisryhmänsä normaaleihin asiakkaisiin verrattuna, sillä niihin voidaan katsoa liittyvän suurempi rahanpesu- ja korruptioriski kuin muihin asiakkaisiin. Täten heitä koskee tiukempi erityissääntely.²⁹

²⁷ Wuolijoki 2022, s. 115–116

²⁸ HE 25/2008, 1 L 46§

²⁹ Wuolijoki 2022, s. 117

Selonottovelvollisuuden näkökulmasta katsottuna pankin asiakkaiden tunteminen muodostaa olennaisen kokonaisuuden ja itse tuntemisprosessista ei ole juurikaan hyötyä, mikäli tietoja ei verrata asiakkaan tosiasialliseen taloudelliseen käytökseen. Asiakkaan pankkiliikenteestä taas ei pystytä tunnistamaan epätavallisia maksutapahtumia, jos asiakkaan tuntemistiedot eivät ole tarpeeksi laadukkaita. Asiakkaiden tuntemisesta saatu laadukas data hyödyttävät pankkeja tarkastellessaan asiakkaiden maksutapahtumia. Asiakkaan toiminnan jatkuvaa seuranta ja tarkkailua kutsutaan monitoroinniksi.³⁰ Tarkemmin KYC-asiakkaisiin ja sen eri tuntemisperiaatteisiin perehdytään luvussa 4.

Pankin velvollisuudet selonottovelvollisuudessa eivät rajoitu vain ja ainoastaan rahanpesun ja terrorismin rajoittamisen estämisessä asiakkaiden tuntemiseen, vaan myös heidän taloudellisen toimintansa tarkkailuun ja sen myötä mahdollisiin rahanpesuilmoituksiin. Pankilla on myös oikeus pidättäytyä tietyissä tilanteissa epäilyttävistä liiketoimista. Epäilyttävällä liiketoimella tarkoitetaan asiakkaan poikkeuksellista liiketoimea, jonka tosiasiallista tavoitetta pankki ei ole kyennyt selvittämään eikä asiakas ole kyennyt selvityksen jälkeen antamaan asianmukaista perustetta.³¹

Rahanpesulain mukaisesti pankin tulee kieltäytyä asiakassuhteesta ja liiketoimesta, mikäli pankilla ei ole riittäviä tuntemistietoja asiakkaasta. Pankki ei myöskään saa alun perin perustaa asiakassuhdetta, suorittaa maksutapahtumaa pankkitilin kautta tai edes ylläpitää liikesuhdetta, jos pankilla ei ole itsellään tarpeeksi riittäviä tuntemistietoja asiakkaasta. Rahanpesulain 3 luvussa edellytetään tarkkoja tietoja henkilöasiakkaan taloudellisesta tilanteesta, sekä oikeushenkilöasiakkaan omistus- ja määräysvaltarakenteista ja liiketoiminnasta. Tätä säännöstä voidaan pitää todella ankarana ottaen huomioon yksi-

³⁰ KPMG (n.d.)

³¹ Patentti- ja rekisterihallitus 2023

tyiskohtaisten tuntemistietojen määrän. Kuitenkaan säännöstä ei pidä tulkita kirjaimellisesti, vaan myös asiakkaansuojaa ja rahanpesun torjunnan riskiperusteisuutta on seurattava tarkasti.³²

Rahanpesulain 4 luvun 5 §:ssä säädetään tarkemmin liiketoimen keskeyttämisestä. Säännöksen mukaan pankin tulee keskeyttää liiketoimi, mikäli liiketoimi on pankin mukaan epäilyttävä tai pankki epäilee liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rajoittamiseen. Tilanteessa, jossa liiketointa ei voitaisi jättää kesken tai sen keskeyttäminen tai siitä kieltäytyminen mahdollisesti vaikeuttaisi liiketoimen tosiasiallisen edunsaajan tunnistamista, on pankilla itsellään oikeus suorittaa liiketoimi loppuun.³³ Pankin kieltäytyessä liiketoimen tarjoamisesta asiakkaalle, esimerkiksi maksunvälitys, voi siitä asiakkaalle aiheutua taloudellista vahinkoa. Kuitenkin pankin noudattaessa rahanpesulain sääntelyä, ei pankki voi joutua korvausvastuuseen. Pankin korvausvastuu asiakkailleen syntyy normaalien sopimusoikeudellisten peruseriaatteiden mukaisesti.³⁴

Kuluneen vuoden aikana maksutoimeksiannon toteuttamatta jättäminen on noussut puheenaiheeksi ja esimerkiksi Nordea kertoo omissa yleisissä ehdoissaan koskien euromaksualueella välitettäviä euromaksuja, että maksajan pankki ei ole velvollinen aloittamaan maksutoimeksiantoa, mikäli maksaja ei ole toimittanut maksun suorittamista varten tarvittavia tietoja. Maksajan on annettava vähintään seuraavia tietoja: maksajan henkilökohtaiset tiedot, maksunsaajasta henkilökohtaisia tietoja sekä maksun määrän. Näiden lisäksi pankki voi lisäksi tarjota maksajalle mahdollisuuden antaa myös muita tietoja, kuten esimerkiksi maksun aiheen tai maksajan viitteen. Liiketoimen ollessa normaalista poikkeava, pankin tulee verrata maksutietoja EU:n tai Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston asettamiin taloudellisiin ja muihin pakotteisiin. Pankin tulee ottaa myös huomioon niin koti- ja ulkomaisten viranomaisten kuin myös muiden vastaavien tahojen julkaisemat pakotteet, tiedotteet ja määräykset. Mikäli näiden avulla pankki ei

³² Wuolijoki 2022, s.121

³³ Finanssivalvonta 2021

³⁴ Wuolijoki 2022, s. 122

saa vielä selville liiketoimen tosiasiallista tarkoitusta, tulee siinä tapauksessa pankin vaatia maksajalta maksua koskevia lisätietoja ja ryhtyä kansainvälisten pakotteiden edellyttämiin toimenpiteisiin, jos siihen on tarve.³⁵

Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi (325/2013) säättää kansallisesti Suomessa varojen jäädyttämisestä. Varojen jäädyttämisellä tarkoitetaan lain mukaisesti toimenpiteitä, joilla estetään muun muassa kaikki varojen liikuttamista, siirtämistä ja käsittelemistä, jolla muutettaisiin varojen määrää, omistusta tai käyttötarkoitusta. Pankki ei voi itse päättää asiakkaan varojen jäädyttämisestä, vaan sen hoitaa Keskusrikospoliisi. Vaikka varojen jäädyttäminen ei suoranaisesti liity pankin selonottovelvollisuuteen, se liittyy silti olennaisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen. Varojen jäädytys merkitsee pankeille kuitenkin sitä, että niiden tulee osana selonottovelvollisuutta seurata Keskusrikospoliisin jäädytyspäätöksiä ja ryhtyä niiden mukaisesti toimiin. Keskeisintä on, että pankin tulee pidättäytyä liiketoimesta, jolla pyritään luovuttamaan varoja jäädytyksen kohteena olevalle taholle.³⁶

2.3 Selonottovelvollisuuden eri piirteitä

Pankkitoiminta perustuu molemminpuoliseen luottamukseen asiakkaan ja pankin välillä, mikä syntyy yksilöllisestä ja asiakkaan tarpeen huomioivasta palvelusta. Pankin tuntiessa asiakkaansa tarpeeksi hyvin, osaa pankki tarjota asiakkaan elämäntilanteeseen sopivia taloudellisia ratkaisuja. Pankille syntyy rahanpesulain mukainen lakisäätäinen selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus omista asiakassuhteistaan, niin uusista kuin myös nykyisistä asiakkaista. Pankin tulee todentaa asiakkaan henkilöllisyys suomalaisen tai ulkomaisen viranomaisen myöntämästä henkilöllisyystodistuksesta sekä varmistaa mitä pankkipalveluita asiakas tarvitsee ja mihin niitä käyttää.³⁷ Toisin sanoen pankin tuntiessa asiakkaansa pankkikäyttäytymisen, on mahdollisten taloudellisten poikkeavuuksien havainnointi paljon helpompaa.

³⁵ Nordea Bank Oyj 2024

³⁶ Wuolijoki 2022, s. 123

³⁷ Danske Bank (n.d.a.)

Rahanpesulain mukaan pankilla tulee olla riittävät tiedot asiakkaidensa taloudellisesta toiminnasta ja perusteista pankin palveluiden käyttämiselle. Asiakkaan perustietoja on pidettävä tasaisin väliajoin yllä asiakassuhteen aikana sekä niitä on säilytettävä asianmukaisesti ja luottamuksellisesti. Tarvittaessa pankilla on oikeus pyytää asiakkaalta lisätietoja varojen alkuperästä ja niiden käyttötarkoituksesta. Huomionarvoista on, että pankkien asiakkaiden tunteminen ei liity pelkästään henkilöasiakkaisiin vaan myös yritysasiakkaisiin. Yritysasiakkaiden tuntemisprosessi eroaa henkilöasiakkaista, sillä pankin on tunnistettava niin itse yritys kuin myös sen puolesta toimiva oikeustoimikelpoinen henkilö. Pankilla on henkilöasiakkaiden tavoin oikeus saada tieto palvelujen käyttötarpeesta ja asiakkaan toiminnasta, liiketoiminnan laadusta sekä taloudellisesta asemasta. Asiakkaan tunteminen edellyttää myös ymmärrystä yrityksen toimeksiannoista sekä yrityksen varojen alkuperästä.³⁸

Pankin tulee osana jokapäiväistä asiakkaan tuntemisprosesseja analysoida asiakassuhteen kehittymistä sekä asiakkaan palveluiden käyttämistä. Pankin selonottovelvollisuuden tulisi olla luomassa pohjaa liiketoiminnan riskien järjestämisessä. Tehokkaan riskienhallintajärjestelmän avulla pankin eri sektorit ja toimijat voidaan riskiluokitella ja lopulta suhteuttaa havaittujen riskien mukaan sektoreiden ja toimijoiden välille. Asiakkaan taloudellisen käyttäytymisen tunteminen mahdollistaa epäsäännöllisten ja epäilyttävien liiketoimien helpomman havaitsemisen. Pankin havaitessa epätavallista toimintaa, on pankin selvitettävä liiketoimen tarkoitus. Tämä edellyttää asiakkaalta lisätietojen, ja mahdollisten dokumentaatioiden, toimittamista pankille kyseisestä liiketoimesta. Selvitysten perusteella pankin tulee harkita, onko liiketoimesta aiheellista tehdä ilmoitusta rahanpesun selvittelykeskukselle.³⁹

Tavanomaisesta poikkeava liiketoimi vaihtelee sektorin ja toimijoiden mukaan, mutta pääsääntöisesti liiketoimen taustasta tulee hankkia lisätietoja, mikäli liiketoimi poikkeaa

³⁸ Danske Bank (n.d.b.)

³⁹ Kärkkäinen 2022

asiakkaan normaalista taloudellisesta käyttäytymisestä suuruudeltaan, liiketoimi poikkeaa asiakkaan toimialaan nähden, liiketoimelle ei osoitaudu tarkoituksenmukaista taloudellista tarkoitusta tai liiketoimi ei sovi yhteen asiakkaan taloudelliseen tilanteeseen. Ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta Rahanpesun selvittelykeskukselle tulee tehdä välittömästi, jotta varoja ei siirrettäisi viranomaisten ulottumattomiin. Pankin tulisi myös keskeyttää epäilyttävä liiketoimi, tai jos pankki epäilee liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen. Tilanteessa, jossa liiketointa ei voitaisi jättää kesken tai sen keskeyttäminen heikentäisi liiketoimen tosiasiallisen edunsaajan tunnistamista, voi pankki oman harkintansa myötä suorittaa liiketoimen loppuun. Pankin ilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia tilanteita, niin asiakkuudessa, asiakkaan liiketoiminnassa, varojen alkuperässä kuin myös varojen käyttötarkoituksessa, jos pankki havaitsee epäsäännöllisiä tai kyseenalaisia liiketoimia.⁴⁰ Tämä menettelytapa noudattaa Finanssivalvonnan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen strategiaa. Strategia korostaakin juuri itse asiakkaan sekä tosiasiallisen edunsaajan tunnistamisen tärkeyttä.⁴¹

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa voidaan pitää yhtenä tärkeimpänä tavoitteena pankkien selonottovelvollisuuden taustalla. Talousrikollisuudella on itsessään merkittäviä vaikutuksia yhteiskunnan kehitykseen. Suomalaisten finanssialan toimijat, ja varsinkin pankit, ovat keskeisessä asemassa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä, ottaen huomioon niiden yhteiskunnallisen aseman. Pankkien tehtävänä on varmistaa, että niiden tuotteita tai palveluita ei hyödynnetä rikollisessa toiminnassa. Tämän vuoksi rikollisen toiminnan ehkäisemistä ohjaavatkin eri riskienhallintaperiaatteet ja -käytännöt.⁴²

⁴⁰ Finanssivalvonta 2021

⁴¹ Finanssivalvonta 2022, s. 1

⁴² OP-Ryhmä (n.d.)

Finanssivalvonnan mukaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen tulee ta-
pahtua riskiperusteisesti. Valvontastrategian päämääränä on pystyä kuvaamaan pank-
kien tärkeimmät valvontasektorit sekä valvontakeinot.⁴³ OP-Ryhmä soveltaa talousrikol-
lisuuden torjunnassa Hyvän liiketavan periaatteita, jonka mukaisesti koko henkilöstön
tulee toimia päivittäisessä työssä⁴⁴. Nordea taas on laatinut konsernitason periaatteet
ja ohjeet, jotka auttavat luomaan toimivat compliance-menettelyt⁴⁵. Lyhykäisydessään
voidaan todeta, että vaikka käytännön tasolla valvontakeinot eroavat monien pankkien
kohdalla, silti jokaisen pankin päätavoite on sama.

Pankkien rooli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä on merkittävä, ot-
taen huomioon niiden keskeisen toimenkuvan, eli maksujenvälityksen. Talousrikollisen
toiminnan jatkaminen on hyvin vaikeaa ilman pankkijärjestelmää, sillä ilman sitä laitto-
masti hankittujen varojen käyttäminen laillisessa talousjärjestelmässä olisi verrattain
haastavaa. Tämän vuoksi pankkien tehtäväksi onkin asetettu asiakkaiden huolellinen
tunteminen ja tarkkailu sekä epäilyttävien liiketoimien raportointi kansallisille viranomai-
sille. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen pankeissa muodostuu useasta
eri sektorista ja toimijasta, jotka yhdessä muodostavat toimivan kokonaisuuden. Pank-
kien tulee tehdä erilaisia riskiarvioita, tunnistettava ja luokiteltava asiakkaita riskiarvion
mukaan, analysoida asiakkaiden päivittäistä toimintaa ja lopulta ilmoitettava viranomai-
sille epäilyttävästä toiminnasta, jos siihen on erillinen tarve.⁴⁶

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa korostuvat valvonnan ennakoita-
vuus ja riskiperusteisuus. Lähtökohdat riskiperusteiselle valvonnalle luo rahanpesulain-
säädäntö sekä sen alemman tason säädökset ja erilaiset veloitteet riskien arvioinneista.
Näiden lisäksi Finanssivalvonta laatii omat rahanpesun estämisen riskiarviot, joita pankit
voivat käyttää hyödykseen omia valvontastrategioitaan luodessaan. Valvonta noudattaa
riskiperusteista lähestymistapaa, missä eri sektoreille ja toimijoille on asetettu erilaiset

⁴³ Finanssivalvonta (n.d.)

⁴⁴ OP-Ryhmä (n.d.)

⁴⁵ Nordea Bank Oyj (n.d.b)

⁴⁶ Wuolijoki 2022, s. 114–115

minimitasot. Korkeimman riskin sektorit ovat valvonnan kohteina vuosittain, kun taas matalamman riskin kohteita valvotaan 3–5 vuoden sykleissä. Sektoreiden valvonta perustuu riskityökalun havaintoihin ja sitä kautta herättäisiin. Pienimmän riskisyyden omaaville sektoreille ja toimijoille ei ole erikseen määritelty säännöllistä valvontasykliä, kuitenkin on tärkeä huomata, että valvontaa tehdään, jos siihen ilmenee erityinen riskiperusteinen tarve.⁴⁷ Pienestä riskisyydestä huolimatta yksikään asiakas ei voi olla pankin asiakkaana ilman, että asiakassuhde on pankin valvonnan alaisena.

Sijoituspalveluita tarjoavan pankin tulee ennen sijoituspalveluiden tarjoamista selvittää asiakkaan sijoitustavoitteet ja taloudellinen tilanne sekä rahoitusalan tuntemus ja kokemus. Tämä on pankin velvollisuus sijoituspalveluita tarjoavana yhtiönä. Tällä tavoin pankki pystyy arvioimaan rahoitusvälineiden tai toimeksiannon asianmukaisuutta tai soveltuvuutta itse asiakkaalle. Jos asiakkaan aloitteesta tehtävä toimeksianto on hyvin monimutkainen ja se liittyy haastaviin rahoitusvälineisiin, tulee soveltuvuutta arvioida asianmukaisuusarvioinnilla. Asianmukaisuusarvioinnin tarkoituksena on varmistaa, että asiakkaalla on kohtuullinen tieto ja kokemus rahoitusvälineestä sekä siihen liittyvistä riskeistä. Mikäli asiakkaan toimeksianto taas kohdistuu yksinkertaisiin rahoitusvälineisiin, ei pankilla ole velvollisuutta arvioida rahoitusvälineenä tai toimeksiannon asianmukaisuutta asiakkaalle.⁴⁸

Pankilla tulee olla omat menettelytavat ja sisäiset toimintaohjeet sen määrittelemiseksi, milloin asiakkaalle tarjottavan sijoitustuotteen asianmukaisuutta on arvioita. Pankin tulee myös erikseen määrittää, että mitkä yhtiön tarjoamista sijoitustuotteista määritellään monimutkaisiksi ja mitkä taas yksinkertaisiksi. Nämä tulee kertoa asiakkaalle selkeästi.⁴⁹ Aktia muun muassa määrittelee yksinkertaisiksi rahoitusvälineiksi listatut osakkeet, obligaatiot ja sijoitusrahastojen rahasto-osuudet.⁵⁰

⁴⁷ Finanssivalvonta 2022, s. 3

⁴⁸ Aktia Bank Abp (n.d.)

⁴⁹ Finanssivalvonta 2020, s. 2–3

⁵⁰ Aktia Bank Abp (n.d.)

Hyvän pankkitavan mukaisesti pankin tulee tuntea asiakkaansa sekä hänen taloudellinen asemansa kohtuullisissa määrin. Luottosuhteissa pankkien tulee noudattaa vastuullisuutta ja ottaa huomioon asiakkaan taloudellinen turvallisuus ja sen maksukyky. Hyvän luotonantotavan tarkoituksena on parantaa kuluttajan asemaa. Sen ansiosta kuluttajilla tulisi olla paremmat mahdollisuudet arvioida luottoon liittyviä taloudellisia riskejä ja valita itselleen sopiva luotto. Sääntelyn pääasiallisena tarkoituksena voidaan pitää epäasianmukaisen menettelyn ehkäisemistä luotonannossa. Kuluttajansuojalaissa korostetaan myös pankkien velvollisuutta toimia luotonannossa avoimesti ja rehellisesti sekä ottaa huomioon kuluttajan asema kohtuullisissa määrin huomioon, lojaliteettiperiaatteen mukaisesti. Varsinkin kuluttajan taloudellisen aseman ottaminen huomioon luottosuhdetta solmiessa korostuu.⁵¹

Asiakkaan näkökulmasta ajatellen selonottovelvollisuus nähdään varmasti hyvin usein turhana tarkastuspisteenä – enemmän pakollisena pahana, joka on hoidettava, kuin hyödyllisenä työkaluna. Vaikka selonottovelvollisuuden yhtenä päätavoitteena on pyrkiä estämään rahanpesun ja terrorismin rahoittamista, silti asiakkaan näkökulmasta siitä voi olla myös hyötyä. Hyvällä selonottovelvollisuudella voidaan suojella asiakkaan etuja ja sen avulla sulkemaan pois huonot sijoitukset tai luotot, joiden riskejä asiakas ei pakosta tunne tai tiedosta. Pankkitoiminta perustuu luottamukseen ja on kriittistä, että asiakkaan tiedot ovat ajantasaiset. Mikäli pankilla ei ole kohtuullista tietoa asiakkaan taloudellisesta tilanteesta, ei se pakosta osaa tarjota asiakkaallensa oikeanlaista palvelua. Vain ajantasaisten tietojen myötä pankki pystyy antamaan luotettavimman palvelun asiakkaallensa.

⁵¹ Niemi 2013, s.827–833

3 Pankkitoiminnan yleinen sääntely selonottovelvollisuuden tukena

3.1 Pankkitoiminta ja sen sääntely

3.1.1 Pankkitoiminta

Rahoitusjärjestelmän pääasiallisena tehtävänä kansantaloudessa voidaan pitää rahan ohjaamista toisilta henkilöiltä toisille henkilöille. Rahoitusta välitetään niin pankkien kuin muidenkin rahoituslaitosten kautta. Rahoituksen tehokkuus sekä rahoitusjärjestelmän vakaus edesauttavat taloudellista kasvua ja kansantalouden hyvinvointia. Suomen Pankin yksi lakisääteisistä tehtävistä on huolehtia siitä, että Suomessa on vakaat, luotettavat ja tehokkaat rahoitus- ja maksujärjestelmät. Suomen Pankin tavoitteena on myös tunnistaa ne riskit, jotka uhkaavat rahoitusjärjestelmän vakautta sekä ennaltaehkäistä rahoituskriisit.⁵²

Pankeilla ja muilla luottolaitoksilla on keskeinen tehtävä rahoituksen välityksessä. Pankit myöntävät asiakkaillensa luottoja sekä huolehtivat asiakkaidensa varallisuuden hoitamisesta. Jotta pankit voivat aktiivisesti toimia mukana rahoituksen välityksessä, tärkeä osa pankkitoimintaa ovat myös tehokkaat maksujärjestelmät, jotka ovat jo itsessään edellytys terveelle markkinatalouden toiminnalle.⁵³ Pankit ovat kriittinen tekijä toimivalle maksujärjestelmälle, joka auttaa tavaroiden ja palveluiden vaihtoa rahaliikenteessä. Lisäksi pankit toimivat turvallisena säilytyspaikkana henkilöille, jotka haluavat säästää taloudellisia resurssejansa. Tällöin heidän ei tarvitse itse etsiä lainausmahdollisuuksia. Pankit tarjoavat myös helpon väylän lainaa tarvitseville henkilöille. Säästämällä heiltä aikaa yksittäisen lainanantajien etsimisessä. Näin ollen pankit pyrkivät tuomaan yhteen kahdenlaisia henkilöitä: lainanottajia ja säästäjiä. Sen lisäksi pankit pyrkivät parantamaan rahaliikenteen turvallisuutta ja kätevyyttä.⁵⁴

⁵² Suomen Pankki (n.d.)

⁵³ Finanssiala 2024

⁵⁴ Macroeconomics

Tavanomaisesti pankkitoiminta jaetaan kahteen eri lohkoon: tukku- ja vähittäispankkitoimintaan. Tukkupankkitoiminnalla tarkoitetaan kaupankäyntiä ulkomaisilla tai kotimaisilla raha- ja arvopaperimarkkinoilla. Asiakkaat, jotka kuuluvat tukkupankkitoimintaan ovat suuria yritysasiakkaita, pankkeja ja vakuutusyhtiöitä sekä ulkomaalaisia yrityksiä ja yhtiöitä. Vähittäispankkitoiminnalla taas puolestaan tarkoitetaan pienten yritysten ja kotitalouksien maksupalvelu-, talletus- ja luottopalveluiden hoitamista. Vähittäispankkitoiminnan asiakkaita ovat henkilöasiakkaat sekä pienet ja keskisuuret yritykset.⁵⁵

3.1.2 Pankkitoiminnan sääntely

Pankkitoiminta on aina ollut erityissääntelyn piirissä Suomessa. Pankkitoiminnan erityissääntely liittyy toimialan luonteeseen sekä pankkien merkitykseen yhteiskunnassa. Jos pankkien toiminnot häiriintyvät, heijastuu niistä tulevat ongelmat laajasti yhteiskuntaan. Pankkijärjestelmässä syntyvät taloudelliset ongelmat tai häiriötilanteet voivat pahimmillaan johtaa pankkien konkurssiin tai pankkiriiseihin, jotka taas hidastavat valtioiden taloudellista kasvua.⁵⁶

Pankkitoiminnan erityissääntelyn tärkeimpänä tavoitteena voidaan pitää rahoitusjärjestelmän vakauden ylläpitämistä. Pankkeja pyritään sääntelemään, jotta niiden maksukyvyttömyys olisi mahdollisimman epätodennäköistä. Pankkien vahva taloudellinen asema korreloituu pääsääntöisesti rahoitusjärjestelmän vakauteen ja näin ollen myös kansantalouden kasvuun.⁵⁷ Pankkialan monipuolistumisen ja kansainvälistymisen myötä pankkitoiminnan sääntelyn painopisteet ovat muuttuneet vuosikymmenten varrella. 1900-luvun alkupuolella korostuivat pankkien korkojen ja pääomaliikkeiden sääntely, kun taas 1970- ja 1980-luvuilla painotettiin enemmän vakautta turvaavien säännöksiä sääntelyssä. Tämän muutoksen myötä vanhat sääntelymuodot purettiin ja pankit saivat toiminnallisesti paljon enemmän liikkumavaraa. Joustavien markkinoiden vastinparina valvontaviranomaisten lisääntynyt velvollisuus kasvoi. Vaikka pankkialan sääntely on muuttunut

⁵⁵ Finanssialalle (n.d.a)

⁵⁶ Wuolijoki 2022, s. 3–5

⁵⁷ Wuolijoki 2022, s. 6

viimeisten vuosikymmenien aikana, jo 1900-luvun alkupuolelta lähtien rahoitusjärjestelmän vakauden turvaaminen, tallettajien luottamuksen säilyttäminen sekä tallettajien saamisten turvaaminen on katsottu keskeiseksi pankkilainsäädännön tavoitteeksi.⁵⁸

Pankkitoiminnan erityissäätelyn tavoitteina voidaan pitää: rahoitusjärjestelmän vakauden ylläpitämistä, asiakkaansuojaa, oman pääoman liikkuvuutta ja sitä kautta EU:n sisämarkkinoiden edistämistä, ilmastonmuutoksen hidastamista sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ehkäisemistä. 2000-luvulla yhä tärkeämmiksi pankkisääntelyiden tavoitteiksi ovat nousseet ilmastonmuutoksen hidastaminen sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ehkäiseminen. Vaikka ne eivät ole perinteisesti liittyneet pankkisääntelyn ydinkysymyksiin, niiden merkitys pankkitoiminnassa ja -valvonnassa on viime vuosina kasvanut niin merkittävästi, että niitä voidaan alkaa pitää omina sääntelytavoitteina.⁵⁹

Pankkitoiminnan sääntely on kansainvälisesti hyvin pitkälle harmonisoitua, joka johtuu EU:n sisämarkkinatehokkuustavoitteen lisäksi siitä, että pankkitoiminta on jo itsessään varsin globaalia. Pankkitoiminnan kansainvälisen luonteen vuoksi onkin hyvin tärkeää, että sääntely on harmonisoitu ja tämän vuoksi Suomessa yhä suurempi osa pankkitoiminnan sääntelystä perustuu EU-sääntelyyn.⁶⁰ Suomessa pankkitoimintaa sääntelee yleislakina laki luottolaitostoiminnasta. Tämän lisäksi pankkitoimintaa ohjaavat Euroopan unionin erinäiset asetukset sekä suuri joukko ns. alemman asteisia säädöksiä, joita antavat erikseen Euroopan komissio, Euroopan keskuspankki ja Euroopan pankkiviranomainen.⁶¹

⁵⁸ Halme 1999, s. 74

⁵⁹ Wuolijoki 2022, s. 8–9

⁶⁰ Wuolijoki 2022, s. 11–12

⁶¹ Finanssialalle (n.d.b)

3.1.3 Pankkitoiminnan valvonta

Finanssialan ja pankkitoiminnan erityissäätelyn vuoksi on lähes välttämätöntä, että toimialan valvontaviranomaisten toiminta on järjestetty tehokkaasti. Finanssivalvontaviranomaisten pääsääntöinen tehtävä on valvoa sitä, että pankkitoimintaa harjoittavat yritykset noudattavat finanssialan sääntelyä. Pankkien taloudellisen aseman osalta tämä onkin hyvin tärkeää. Valvontaviranomaisten tulee varmistua pankkien vakavaraisuudesta, likviditeetistä sekä riskeistä. Valvontaviranomaiset saattavat myös tehdä erilaisia finanssisääntelyn noudattamiseen liittyviä tarkastuksia pankkeihin. Kun finanssialan sääntely on harmonisoitu pääsääntöisesti EU-tasolla, on valvontatoimintakin pyritty yhtäläistä. Yhtäläinen valvonta on kriittistä, sillä vain sen avulla voidaan varmistua siitä, että koko unionin alueella tulkitaan sääntelyä samalla tavalla. Tällöin myös mahdollisia tulevia finanssikriisejä pystytään estämään leviämistä toisesta valtiosta toiseen. Johtuen valvontaviranomaisien toimijoiden valtavasta määrästä, on valvonta pääosin riskiperusteista. Valvontaviranomaiset allokoivat omat valvontatoimensa rahoitusjärjestelmän kriittisimpiin toimijoihin.⁶²

Vuosien 2008–2009 finanssikriisi ja sitä johtanut valtionvelkakriisi osoittivat, että Euroopan unionin finanssialan sääntelyä ja valvontaa on vahvistettava ja tehostettava. Euroalueen maat päättivät vahvistaa yhteistä toimintaansa pankkijärjestelmiensä sulautumisella, ja tämän myötä syntyi pankkiunioni vuonna 2014. Pankkiunionin tavoitteena on turvata Euroopan pankkien asemaa ja lisätä tällä tavoin yritysten, sijoittajien ja kansalaisten luottamusta euroalueen rahoitusjärjestelmään.⁶³ Pankkiunionin rooli sen perustamisvaiheessa oli suurimpien pankkien valvonta, mitkä ennen vuotta 2014 oli kansallisten valvontaviranomaisten piirissä. Tähän siirtymiseen suurimpana syynä olivat valvonnan yhdenmukaistaminen sekä valvontaviranomaisten päätösten siirtäminen pois kansallisilta päättäjiltä.⁶⁴

⁶² Wuolijoki 2022, s. 63–65

⁶³ Eurooppa-Neuvosto 2024

⁶⁴ Wuolijoki 2022, s. 14–15

Pankkiunioni oli suuri askel yhtenäistä talous- ja rahaliittoa. Pankkiunionin avulla pystyttiin yhtenäistämään pankkisääntelyä euroalueella. Pankkien toimintaympäristö muuttui näin selkeämmäksi, yhdenmukaisemmaksi ja turvallisemmaksi. Pankkiunionissa on itsessään kaksi erillistä osaa, Yhteinen valvontamekanismi (Single Supervisory Mechanism, SSM) ja Yhteinen kriisinratkaisumekanismi (Single Resolution Mechanism, SRM). Näiden molempien perustana toimii yhtenäinen sääntökirja, jota tulee noudattaa kaikissa EU-valtioissa.⁶⁵

Yhteinen valvontamekanismi on Euroopan unionin pankkivalvontajärjestelmä, jossa Euroopan keskuspankki hoitaa valvontatehtäviä yhdessä kansallisten finanssivalvontaviranomaisten kanssa. Suomessa finanssivalvonnasta vastaavat Finanssivalvonta ja Rahoitusvakausvirasto. SSM:n tavoitteena on ensisijaisesti varmistaa euroalueen pankkijärjestelmän vakavaraisuus ja turvallisuus, rahoitusmarkkinoiden yhtenäisyys sekä ennen kaikkea pankkien tasavertainen valvonta. EKP on riippumaton EU:n toiminnasta ja sen rooli pankkivalvonnassa onkin säilyttää hyvä yleiskuva yhteisestä pankkivalvonnasta. Keskuspankki auttaa varmistamaan, että pankkien jatkuvassa valvonnassa noudatetaan yhtenäisiä käytäntöjä, valvonta- ja korjaustoimet ovat tasavertaisia euroalueella ja sääntelyä sekä valvontalinjauksia noudatetaan järjestelmällisesti.⁶⁶ Olennaista EKP:n toiminnassa on, että sen tehtävänä on valvoa vain ja ainoastaan euroalueen pankkeja, eikä sen valvonta kata esimerkiksi kaikkia Euroopan unionin valtioita. Kuitenkin myös muut kuin euroalueen valtiot voivat halutessaan liittyä SSM:n piiriin. Suurimpana haasteena valvontamekanismissa on jakautuminen euroalueen ja EU-jäsenvaltioiden pankkien välillä, mikä taas saattaa johtaa puutteellisiin kilpailuasetelmiin pankkien välillä sekä sääntelyn ja valvonnan heikentymiseen.⁶⁷

Toinen osa pankkiunionia on yhteinen kriisinratkaisumekanismi. SRM:n ensisijaisena tavoitteena on pystyä varmistamaan, että jo toimintakyvyttömien pankkien liiketoiminnan

⁶⁵ Euroopan keskuspankki (n.d.a)

⁶⁶ Euroopan keskuspankki (n.d.b)

⁶⁷ Wuolijoki 2022, s. 66

lopettaminen hoituu niin helposti, että siitä ei koidu erillisiä kustannuksia veronmaksajille eikä reaalityö kärsisi kohtuuttomasti.⁶⁸ SRM:n tavoitteena on myös havaita mahdollisia tulevia pankkikriisejä ja ennakolta yrittää estää niitä. Kriisinratkaisujärjestelmä toimii tarvittaessa niin ikään kriisinratkaisuviranomaisena.⁶⁹ Kriisinratkaisumekanismia johtaa oma neuvostonsa, joka on tunnettu hyvin nopeasta toiminnasta.⁷⁰

EU-alueen pankkiunioni rakentuu yhdenmukaisen sääntelyn varaan, minkä vuoksi siihen on luotu oma sääntökirjansa. Yhteinen sääntökirja koskee eritoten harmonisoitua luotolaitossääntelyä sekä kriisinratkaisusääntelyä. Verrattuna muulla tavalla pankkiunioniin, yhteisen sääntökirjan piiriin kuuluu koko EU-alue eikä pelkästään euroalue.⁷¹ Sääntökirja sisältää erilaisia oikeudellisia ja hallinnollisia standardeja. Niiden avulla aktiivisesti säännellään ja valvotaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden rahoitussektoria. Pankkiunionin avulla valvotaan, että standardeja noudatetaan niin euroalueella kuin myös muissa EU-jäsenvaltioissa.⁷²

Suomessa pankkitoimintaa valvoo Finanssivalvonta, joka toimii hallinnollisesti Suomen Pankin yhteydessä ja osana Euroopan valvontamekanismia. Finanssivalvonnan tehtäviin kuuluvat muun muassa rahoituslaitosten valvonta ja niitä koskevien määräyksien antaminen. Riippuen rahoituslaitoksen koosta ja luonteesta, valvontavastuu kuuluu joko kokonaan Finanssivalvonnalle tai sitten EKP:lle. Laki Finanssivalvonnasta (19.12.2008/878) 3§:n mukaisesti Finanssivalvonnan tulee valvoa, että jokainen finanssimarkkinoilla noudattaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettua lakia. Jotta Finanssivalvonta pystyy hoitamaan työtehtävänsä tehokkaasti, on sillä laajat toimivaltuudet sekä huomattavat tarkastus- ja tiedonsaantioikeudet.⁷³

⁶⁸ Euroopan keskuspankki (n.d.a.)

⁶⁹ Wuolijoki 2022, s.17

⁷⁰ Euroopan keskuspankki (n.d.a.)

⁷¹ Wuolijoki 2022, s. 15–16

⁷² Euroopan keskuspankki (n.d.a.)

⁷³ Wuolijoki 2022, s. 69–70

Pankkitoiminnan sääntely on jatkuvassa muutostilassa johtuen sen kansainvälisestä asemasta. Tämän vuoksi myös finanssialan valvonnan on muututtava. Viime vuosina juuri rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen on yhä laajemmin mukaan pankkisääntelyn ja valvontaviranomaisten ydinkysymyksiin. Keskeisenä pankkitoiminnan rahanpesun riskinä todetaankin rahoituslaitosten liiallinen asiakkaan tuntemistoimiin luottaminen. Näillä toimilla tarkoitetaan eritoten asiakassuhteen jatkuvaa tuntemista ja varallisuuden alkuperän tarkempaa selvittämistä. Heikko asiakkaan tunteminen ja varojen alkuperän selvitys johtaa siihen, että asiakkaan tuntemisprosessi jää hyvin pintapuoliseksi eikä pankki todellisuudessa tunne asiakastaan lain määrittelemillä vaatimuksilla.⁷⁴

3.2 Yleiset periaatteet selonottovelvollisuuden taustalla

3.2.1 Heikomman suoja

Sopimusoikeudelliset yleiset periaatteet soveltuvat kaikenlaisiin sopimuksiin, kuten esimerkiksi kuluttajan ja pankin välillä. Tämän takia on olennaista myös tarkastella sopimusoikeudellisen yleisiä periaatteita selonottovelvollisuuden näkökulmasta. On tärkeä muistaa, että sopimussuhde on hyvin usein luonteeltaan vastavuoroinen eikä sopimussuhteen osapuolilla ole aina mahdollisuutta tehdä tasa-arvoista sopimusta. Siksi on katsottu olennaiseksi, että heikompaa osapuolta suojattaisiin. Pääsääntönä heikomman osapuolen suojan päämääränä voidaan pitää sitä, että sopimussuhde toimisi vastavuoroisesti eikä alistus- tai pakkosuhteena. Näin heikomman suojan avulla pyritään lisäämään sopimusosapuolten yhdenvertaisuutta.⁷⁵

Usein asiakkaan ja pankin välille syntyy juuri tällainen alistus- tai pakkosuhde, jossa asiakas on heikompi osapuoli, johtuen pankin asemasta sopimussuhteessa. Tämän vuoksi pankeille syntyykin selonotto- ja tiedonantovelvollisuus asiakasta kohden. Rahanpesun

⁷⁴ Isoaho & Kaski 2021, s. 31

⁷⁵ Saarnilehto ja muut 2004, ks. heikomman suoja

ja terrorismin rahoittamisen estämisen näkökulmasta katsottuna selonottovelvollisuudessa heikomman osapuolen suoja ei kuitenkaan ole ensimmäinen prioriteetti. Rahanpesulain mukaisesti kaikkia ilmoitusvelvollisia koskee rahanpesulain mukainen selonottovelvollisuus, oli asiakkaan asema pankkia vasten kuinka heikko tahansa.⁷⁶ Toisaalta selonottovelvollisuudella voidaan ajatella olevan myös epäsuoravaikutus asiakkaaseen heikomman osapuolen asemaa ajatellen. Tehokkaiden selonottotapojen avulla pystytään estämään rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, joidenka avulla taas mahdollisesti pystytään edesauttamaan vakaata ja turvallista rahoitusjärjestelmää. Tällä tavoin asiakasta ei tule ajatella yksilönä vaan enemmänkin yhteiskunnan jäsenenä.

3.2.2 Lojaliteettivelvollisuus ja tiedonantovelvollisuus

Pääsääntöisesti lojaliteettivelvollisuudella tarkoitetaan sopimusoikeudessa tilannetta, jossa sopimuksen molemmat osapuolet ottavat vastapuolen edut huomioon kohtuullisessa määrin ilman omien oikeuksien kohtuuttomia vaarantumisia. Velvollisuudella pyritäänkin tuomaan esiin sopijaosapuolten tiedollista tasavertaisuutta.⁷⁷ Pankin ja asiakkaan välisessä sopimuksessa varsinkin tiedollinen tasavertaisuus korostuu suuresti rahanpesun torjumisen näkökulmasta ajatellen, sillä vain asiakas itse tietää täysin oman taloudellisen tilanteensa.

Asiakkaan näkökulmasta katsottuna pankin selonottovelvollisuuden taustalla on yhdenvertaisuuden luomista asiakkaan omasta taloudellisesta tilanteesta pankin kanssa.⁷⁸ Pankkitoiminnan pohja luodaan luottamuksen kautta, mikä taas ilmenee hyvänä asiakaspalveluna, asiakkaan tuntemisena ja oikeiden asioiden ratkaisuna. Pankki pystyy luomaan asiakkailleensa yksilöityjä ratkaisuja, kun pankit tuntevat omat asiakkaansa tarpeeksi hyvin.⁷⁹ Pankin aseman myötä, sillä on rahanpesulain mukainen selonottovelvol-

⁷⁶ Finanssivalvonta, 2021

⁷⁷ Saarnilehto ja muut 2004, ks. Lojaliteettivelvollisuus

⁷⁸ Saarnilehto ja muut 2004, ks. Lojaliteettivelvollisuus

⁷⁹ Nordea (n.d.a.)

lisuus asiakkaan taloudellisesta tilanteesta. Vaikka asiakkaalla ei itsellä ole lakiin perustuvaa tiedonantovelvollisuutta, voi silti pankit vaatia asiakasta antamaan riittävät tiedot taloudellisesta asemastaan. Vastaamatta jättäminen taas saattaa johtaa palveluiden lopettamiseen.⁸⁰

Pääsääntöisesti sopimussuhteessa tiedonantovelvollisuus on sillä osapuolella, jonka saatavilla tieto helpommin on. Tiedonantovelvollisuus on helpommin ymmärrettynä lojaliteettivelvollisuutta konkreettisempaa, sillä sen velvoittavana tieto siirtyy toiselta osapuolelta toiselle. Tiedonantovelvollisuus on enemmän sopimuskohtainen kuin yleinen sopimusoikeudellinen velvollisuus. Tämän vuoksi tiedonantovelvollisuudeksi voidaankin kutsua vain itse sopimuksessa asetettua velvollisuutta antaa tiettyjä tietoja sopimusosapuolelle. Vastaavanlainen edellytys on pankkisopimusten lisäksi muun muassa vakuutus-sopimuksissa. Mikäli sopimuksessa ei ole tiedonantovelvollisuutta määritelty erikseen, tulee sitä tarkastella tarkemmin lojaliteettivelvollisuuden näkökulmasta.⁸¹

3.3 Kansainvälinen yhteistyö

3.3.1 FATF

Rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen ovat pääosin kansainvälisiä ilmiöitä, minkä vuoksi on luontevaa, että myös sääntely niiden osalta on kansainvälisesti harmonisoitua. Euroopan unionin alueella on säädetty omat rahanpesudirektiivit, jotka on erikseen implementoitu osaksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöä. EU:n rahanpesudirektiivit taas puolestaan mukailevat lähinnä OECD:n kansainvälisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen ryhmän FATF:n (Financial Action Task Force) suosituksia.⁸² Myös YK:ssa on pyritty luomaan sopimuksia, jolla pystyttäisiin edistämään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä.⁸³

⁸⁰ Nordea (n.d.a.)

⁸¹ Saarnilehto ja muut 2004, ks. Tiedonantovelvollisuus

⁸² Wuolijoki 2022, s. 114

⁸³ United Nations (n.d.b.)

Nimensä mukaisesti FATF:n avulla pyritään estämään rahanpesun ja terrorismin rahoittamista. Ryhmän tarkoituksena on kehittää ja antaa toimintasuosituksia pankeille ja jäsenvaltioille sekä lopulta seurata niiden täytäntöönpanoa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Kaiken kaikkiaan yli 200 valtioita ja lainkäyttöaluetta on sitoutunut noudattamaan FATF:n standardeja ja ohjeita kansainvälisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Suomi on ollut FATF:n jäsen jo vuodesta 1991 alkaen. FATF seuraa jatkuvasti rikollisten toimintatapoja ja pyrkii sitä kautta oppimaan paremmin heidän toimintaansa käytännössä. FATF julkaisee muutaman kerran vuodessa raportteja, joissa kerrotaan rikollisten uusista tavoista pestä rahaa. Raporttien avulla valtioiden tulee ryhtyä mahdollisiin toimiin, joilla pyritään estämään rahanpesua ja terrorismin rahoittamista.⁸⁴

FATF:n jäsenmaat vertaisarvioivat toisia jäsenmaita sen perusteella, kuinka tehokkaasti FATF:n standardeja on täytäntöön pantu. Keskinäiset arvioinnit antavat perusteellisen kuvauksen ja analyysin jäsenvaltion rahanpesun ja terrorismin vastaisesta rahoitusjärjestelmästä sekä antavat suosituksia, miten rahoitusjärjestelmää voidaan vahvistaa yhä edelleen. Arvioidun valtioiden tulee arvioinnin aikana pystyä osoittamaan, että sillä on tehokkaat keinot rahoitusjärjestelmän suojaamiseksi väärinkäytöksiltä.⁸⁵ Suomi on vahvistanut omaa estämistyötään ja sen myötä FATF on lopettanut Suomen tehostetun seurannan. FATF on korottanut Suomen arvosanoja, sillä Suomi on muuttanut omaa lainsäädäntöään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Valtiovarainministeriö korostaa lausunnossaan, että Suomen tulee vielä vahvistaa omaa estämistyötä niin kansallisesti kuin kansainvälisesti hyvällä yhteistyöllä.⁸⁶

⁸⁴ FATF (n.d.a.)

⁸⁵ FATF (n.d.b.)

⁸⁶ Valtiovarainministeriö 2023

3.3.2 EU-tason yhteistyö

Suomen valtiovarainministeriö ja sisäministeriö ovat mukana Euroopan komission rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisessa EGMLTF-asiantuntijaryhmässä (Expert Group on Money Laundering and Terrorist Financing). Asiantuntijaryhmän tavoitteena on käsitellä lainsäädännön täytäntöönpanoa, markkinailmiöitä ja kansainvälistä yhteistyötä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen näkökulmasta. EGMLTF tarjoaa myös asiantuntija-apua komissiolle ja siten edistää jäsenvaltioiden kirjeenvaihtoa liittyen rahanpesuun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen.⁸⁷

EU on laatinut useita rahanpesudirektiivejä, mutta selonottovelvollisuuden näkökulmasta erityisesti neljäs ja viiden rahanpesudirektiivit ovat keskeisimpiä. Neljännen rahanpesudirektiivin (EU 2015/849) tavoitteena on estää rahanpesun ja terrorismin rahoittamista EU:n rahoitusjärjestelmässä sekä suojata rahoitusjärjestelmän vakautta. EU-tasolla on luotu laajoja toimia sen eteen, että rikolliset toimijat eivät pystyisi hyödyntämään sisämarkkinoiden pääoman vapaata liikkuvuutta tai rahoituspalveluiden vapaata liikkuvuutta. Direktiivissä säädetään muun muassa riskiperusteisesta lähestymistavasta, asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta sekä ilmoitusvelvollisuudesta.⁸⁸

Viidennen rahanpesudirektiivin (EU 2018/843) avulla pyritään vielä paremmin estämään EU:n rahoitusjärjestelmän käyttöä rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen. Nykyaikainen teknologia haluttiin tuoda yhä enemmän lainsäädännön soveltamisen piiriin. Rahanpesudirektiivin myötä jäsenvaltioilla on velvollisuus implementoida käyttöönsä automatisoituja järjestelmiä, joiden avulla pankkien asiakastietoja voidaan toimittaa viranomaisille. Direktiivissä on myös säädetty pankkien selonottovelvollisuutta asiakkaistaan laajemmaksi ja tarkemmaksi.⁸⁹

⁸⁷ Rahanpesu.fi (n.d.b.)

⁸⁸ Euroopan Parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849

⁸⁹ Euroopan Parlamentin ja Neuvoston direktiivi (EU) 2018/843

Kuten jo aikaisemmin tutkielmassa on kuvattu, Finanssivalvonta vastaa Suomessa pankkien valvonnasta muun muassa siitä, että pankit noudattavat neljännen ja viidennen rahanpesudirektiivin noudattamista. Finanssivalvonta osallistuu myös kansainväliseen yhteistyöhön niin Euroopan, Pohjoismaiden kuin Baltiankin osalta. Euroopassa valvontajärjestelmä jakautuu kolmelle osapuolelle: Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen (ESMA), Euroopan pankkiviranomainen (EBA) ja Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomainen (EIOPA).⁹⁰

Pankkien selonottovelvollisuuden näkökulmasta Euroopan pankkiviranomainen on kriittisimmässä asemassa. EBA:n tarkoituksena on varmistettava rahoitusmarkkinoiden avoimuus sekä asianmukainen toiminta. Osana tätä toimintaa pankkiviranomainen pyrkii estämään rahanpesun ja terrorismin rahoituksen laillisessa talousjärjestelmässä. EBA ohjaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevan politiikan kehittämistä ja tukee sitä, että rahoituslaitokset toteuttavat tehokkaasti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan liittyviä toimenpiteitä. Euroopan pankkiviranomainen antaa erilaisia standardeja, ohjeita, suosituksia ja kannanottoja, joilla rahoituslaitokset pystyvät tehostaa yhä paremmin riskiperusteista lähestymistapaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa.⁹¹

Baltian ja Pohjoismaiden tasolla eri finanssivalvontaviranomaiset ovat sopineet valtioiden välisestä yhteistyöstä, jolla pystyttäisiin vahvistamaan rikollisen toiminnan torjuntaa. Paikalliset finanssivalvontaviranomaiset ovat muodostaneet työryhmän, joka toimii jatkuvassa yhteistyössä toisten viranomaisten kanssa. Työryhmän tavoitteena on jakaa parhaimmat keinot rahanpesun ehkäisemiseksi. Päämääränä yhteistyöllä on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan yhtenäisempi ja vahvempi valvonta Baltian ja Pohjoismaiden alueella.⁹²

⁹⁰ Rahanpesu.fi (n.d.b.)

⁹¹ European Banking Authority (n.d.)

⁹² Finanssivalvonta 2018a

Rahanpesudirektiivien ja ohjeiden lisäksi kaikkien pankkien tulee noudattaa kansainvälistä talouspakotesäätelyä, joka voi asiakkaan näkökulmasta katsottuna huonoimmassa tapauksessa tarkoittaa pankkien pidättäytymistä asiakassuhteesta tai maksujenvälityksestä. Talouspakotteisiin kuuluvat niin kutsutut finanssipakotteet, joiden avulla pyritään estämään pakotteiden alla olevien tahojen pääsyä lailliseen talousjärjestelmään, sekä vienti- ja tuontikiellot, joilla taas pyritään evätä niihin liittyviä maksutoimeksiantoja. Pelkästään sääntelyn noudattaminen pankkien osalta ei riitä, vaan pankkien tulee myös pitää yllä jatkuvaa asiakasrekisterien ja maksutapahtumien tarkkailua sekä tehdä niistä mahdollisesti koituvia selonottovelvollisuuksia kansainvälisten talouspakotesäätelyn mukaisesti.⁹³ Pankit seuraavat EU:n finanssipakotteita ja kansallisia jäädyttämispäätöksiä varmistaakseen, ettei pakotteiden alla oleville tahoille suoriteta maksuja. Maksuliikenteen yleisten ehtojen mukaisesti pankin tulee vertailla maksutietoja EU:n ja YK:n asettamiin pakotteisiin sekä muihin viranomaisten julkaisemiin määräyksiin. Tarvittaessa pankki voi pyytää lisätietoja maksusta ja ryhtyä kansainvälisten pakotteiden edellyttämiin toimenpiteisiin.⁹⁴

Kansainvälisten talouspakotesäätelyiden oikeudellinen perusta vaihtelee ja sääntely muodostaa jo itsessään hyvin monimutkaisen kokonaisuuden. YK:n turvallisuusneuvoston YK:n peruskirjan VII luvun mukaisesti tehdyt päätökset kansainvälisistä talouspakotteista koskevat kaikkia YK:n jäsenvaltioita ja sen nojalla kaikki ovat velvollisia noudattamaan niitä. Päätökset pannaan EU:ssa täytäntöön unionin neuvoston eri asetuksilla, jotka taas tulevat voimaan kaikissa EU:n jäsenvaltioissa.⁹⁵

3.3.3 FATCA-sopimus

Suurimman oikeudellisen haasteen talouspakotteista syntyy silloin, kun kyse on jonkun muun valtion pakotepäätöksistä kuin Euroopan unionin jäsenvaltion. Monissa valtioissa talouspakotepolitiikka on niin sanottua ekstraterritoriaalista, eli se velvoittaa myös muita

⁹³ Wuolijoki 2022, s. 123–124

⁹⁴ Nordea Bank Oyj (n.d.c.)

⁹⁵ Finanssivalvonta 2018a

kuin vain kyseisen valtion lainkäyttöpiirissä olevia tahoja. Hyvänä esimerkkinä tästä voidaan Yhdysvaltoja ja sen talouspakotteita. Yhdysvaltojen talouspakotteet jaetaan ensisijaisiin pakotteisiin, jotka koskevat USA:n kansalaisia ja muita tahoja, sekä toissijaisiin pakotteisiin, jotka ovat ekstraterritoriaalisia, ja niiden tarkoituksena on vaikuttaa liiketoimintaan, jolla ei ole suoria yhteyksiä USA:han.⁹⁶ Huomionarvoista on siinä, että näiden pakotteiden noudattamiselle ei ole lainsäädännöllistä velvoitetta. Pankin rikkoessa pakotteita voi, sille kuitenkin aiheuta suuria rikemaksuja Yhdysvalloille, tai pahimmassa tapauksessa pankki voi itse joutua pakotteiden alaiseksi tahoksi.⁹⁷ Toisin sanoen Yhdysvallat tekevät näistä pakotteista keinotekoisesti pakollisia, tai jos niitä ei noudata haavoittaa se jo itsessään pankin perusliiketoimintaa paljon.

Suomen ja Yhdysvaltojen välillä on solmittu verotietojen vaihtoa koskeva FATCA-sopimus (Foreign Account Tax Compliance Act). Sopimuksen tarkoituksena suomalaisten pankkien tulee lähettää USA:lle yhdysvaltalaisien asiakkaiden verotusta koskevia tietoja, ja vastaavasti Suomi taas saa USA:n suomalaisista asiakkaista koskevia verotustietoja takaisin. Sopimuksen pääasiallisena tarkoituksena on pyrkiä estämään veronkiertoa, ja sitä myötä rahanpesua Yhdysvalloissa.⁹⁸ Suomessa pankkien tulee tunnistaa omat asiakkaansa ja se, onko heidän verotuksellinen asuinvaltionsa Yhdysvallat. Pankkien tulee antaa Verohallinnolle tiedot Yhdysvaltalaisista verovelvollisista asiakkaistaan sekä niitä koskevista varallisuus- ja tulotiedoista. Pankkien velvollisuudet jakautuvat huolellisuusmenettelyyn ja raportointivelvollisuuteen. Huolellisuusmenettelyllä tarkoitetaan pankkien selonottoa niiden Yhdysvaltalaisista henkilöistä, yrityksistä ja yhteisöistä, kun taas raportointivelvollisuudella pankkien tulee raportoida kaikki raportoitaviksi tunnistetuista tileistä ja sijoitusvarallisuudesta, jotka yhdysvaltalaiset asiakkaat omistavat suoraan tai epäsuorasti.⁹⁹

⁹⁶ Blair – Bent – Grant 2017, s. 493-512

⁹⁷ Wuolijoki 2022, s. 124-125

⁹⁸ Nordea Bank Oyj (n.d.d.)

⁹⁹ Verohallinto 2021

4 Asiakkaan tunteminen selonottovelvollisuuden keinona

4.1 Asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (28.6.2017/444) keskeisenä tavoitteen voidaan pitää asiakkaan tuntemista (Customer due diligence, CDD). Sillä tarkoitetaan sitä, että ilmoitusvelvollisella on velvoite tunnistaa ja tuntea asiakkaansa ja sen toiminnan laajuus. Varsinainen asiakkaan tunteminen tarkoittaa sitä, että pankeilla on varmuus asiakkaidensa oikeasta henkilöllisyydestä sekä siitä, että pankki tuntee asiakkaansa taloudellisen käyttäytymisen niin laajasti kuin asiakassuhde edellyttää. Rahanpesulain mukaisesti pankin tulee itse määrittää tuntemisensa laajuus riskiarviointiin perustuen.¹⁰⁰

Asiakkaan tunteminen viittaa asiakassuhteen tuntemisprosessiin, jossa pankit sitoutuvat varmistamaan asiakkaan henkilöllisyyden. KYC-prosessit pitävät sisällään muun muassa henkilöllisyyden varmentamista, poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden (PEP) tunnistamista sekä pakoteluetteloiden seulontaa. Tehokkaat asiakkaan tuntemisprosessit ovat ensiarvoisen tärkeää pankeille, sillä niiden avulla pankit pystyvät itse varmistumaan siitä, että he eivät harjoita liiketoimintaa asiakkaiden kanssa, jotka ovat itse mukana talousrikollisuudessa.¹⁰¹

Pääsäännön mukaisesti pankilla ei saa olla tunnistamattomia, niin kutsuttuja anonyymeja, asiakkaita. Pankilla on oikeus jättäytyä asiakassuhteesta tai olla perustamatta sitä, jos asiakas ei anna tarpeellisia tietoja itsestään tai toiminnastaan, tai jonka koko, sijainti tai toiminnan luonne eivät vastaa pankin liiketoimintastrategiaa. Mallitapauksena voidaan pitää sellaista tapausta, jossa asiakassuhde tai asiakkaan toimeksianto muodostavat normaalia suuremman riskin rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen näkökulmasta.

¹⁰⁰ Finanssivalvonta 2015, s. 12

¹⁰¹ Zaragoza 2023

Tässä tapauksessa pankin ei tarvitse perustaa asiakassuhdetta tai toimeenpanna sen liiketoimea. Laissa luottolaitostoiminnasta (8.8.2014/610) ja Laissa arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta (16.6.2017/348) on määritelty erikseen palveluita, joiden tarjoamisesta voidaan kieltäytyä painavasta syystä. Yhtenä esimerkkinä voisi olla asiakkaan luotettavan tunnistamisen epäonnistuminen tai kohtuullisten KYC-tietojen saaminen asiakkaalta.¹⁰²

Euroopan unionin yksi perusvapauksista on rahan ja tavaran vapaa liikkuvuus. Sen myötä asiakkaalla, joka asuu laillisesti jossain EU:n jäsenvaltiossa, on hänellä oikeus avata perusmaksutili. Toisin sanoen pankit eivät voi kieltäytyä tavanomaisen käyttötilin avaamisesta vain sillä perusteella, että asiakas asuu toisessa EU-valtioissa. Kuitenkin pankki voi kieltäytyä pankkitilin avaamisesta, jos asiakas ei täytä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevia EU-sääntöjä. Toisaalta myös joissakin EU-valtioissa käyttötilin avaamisesta pankki voi kieltäytyä, jos asiakkaalla on jo vastaavanlainen tili toisessa pankissa kyseisessä maassa. Jos esimerkiksi suomalainen asiakas haluaa avata käyttötilin asuinmaansa ulkopuolelle, on hänen perusteltava tilinsä aktuaalinen tarve. Perusteena voi olla työskentely kyseisessä valtiossa.¹⁰³

Unionin peruspankkivelvoitteesta huolimatta on tärkeä muistaa, että Suomen kansalaisella ei ole kansalaisuuteen perustuvaa oikeutta avata pankkitiliä Suomessa. Ratkaisevana tekijänä perusmaksutilin avaamisessa on asiakkaan asuinpaikka. EU:n peruspankkivelvoite koskee vain laillisesti EU/ETA-alueella asuvia kuluttaja-asiakkaita. Muiden henkilö- ja yritysasiakkaiden osalta pankit saavat itse oman liiketoimintastrategiansa mukaisesti valita, että aloittavatko he asiakassuhteen vai ei. Suomessa peruspankkipalveluita ovat perusmaksutili ja siihen liittyvä tilinkäyttöväline, niin ikään käteisen nostomahdollisuus ETA-valtioissa sekä ostosten tekeminen kaupoissa että verkossa. Perusmaksutilipalveluun kuuluvat yleensä myös verkkopankkitunnukset, eli vahva sähköinen tunnistusväline. Jos asiakkaalla ei ole henkilötunnusta tai häntä ei ole väestötietojärjestelmässä,

¹⁰² Finanssivalvonta 2015, s.12

¹⁰³ EU 2022

pankki voi evätä verkkopankkitunnukset. Tässä tapauksessa pankin tulee tarjota asiakkaallensa rajoitetumpaa palvelua, jossa on vain perusmaksutili sekä siihen liittyvä sähköinen erillinen tunnistusmenetelmä.¹⁰⁴

Suomi-Seura ry:n mukaan ulkosuomalaiset kokevat, että EU:n peruspankkivelvoite asettaa Suomen kansalaiset keskenään epätasa-arvoiseen asemaan, kun vain asuinpaikka määrittää pankkipalveluiden saamisen asiakkaalle. Monilla ulkosuomalaisilla voi olla tarve suomalaiselle pankkitilille, esimerkiksi kesämökin tai sukulaisten auttamisen vuoksi. Tärkeä kuitenkin on muistaa, että poikkeustapauksissa pankilla on oikeus myös avata EU/ETA-alueen ulkopuolella asuville asiakkaille suomalainen pankkitili. Ratkaisevana tekijänä tässä on se, että kuinka vahva yhteys asiakkaalla on Suomeen.¹⁰⁵

Pankin ryhtyessä asiakassuhteen perustamiseen, tulee sillä olla riittävät riskienhallintajärjestelmät, joiden avulla se pystyy arvioimaan asiakkaasta aiheutuvia riskitekijöitä. Riskiperusteinen lähestymistapa asiakkaan tuntemisessa tarkoittaa, että pankki mukauttaa oman tuntemisprosessinsa asiakkaille tarjottavien palveluiden sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen muodostamiin riskeihin. Tehostettuja tuntemismenettelyjä pankin tulee resursoida enemmän asiakassuhteisiin, liiketoimiin ja palveluihin, joissa pankki arvioi olevan tavanomaista suurempia väärinkäytösriskejä. Asiakassuhteissa, joissa riski on matala, voi pankki noudattaa normaalia huolellisuutta. Tietyissä tilanteissa rahanpesulaki mahdollistaa myös yksinkertaistetun tuntemismenettelyn.¹⁰⁶

Pankkien tulee kartoittaa asiakkaisiinsa ja palveluihinsa liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit sekä laatia riskienhallintamenetelmät ja toimintasuunnitelmat näiden väärinkäytösten rajoittamiseksi. Pankin riskienhallinnan kehittämisen tavoitteina ovat muun muassa riskien tunnistaminen niin omissa asiakkaissa, tuotteissa kuin palve-

¹⁰⁴ Suomi-Seura 2021, s. 3–5

¹⁰⁵ Suomi-Seura 2021, s. 2 & 18

¹⁰⁶ Finanssivalvonta 2015, s. 12–13

luissa, riskienhallintamenetelmien ja toimintasuunnitelmien sopivuuden arviointi, pankin sisäisten toimintaohjeiden laatiminen henkilökunnalle ja perusliiketoiminnan organisointi luotettavalla tavalla, sekä unohtamatta asiakassuhteiden jatkuvaa riskiperusteinen tunteminen.¹⁰⁷

Pankkien riskiarvion tulee aina perustua oman liiketoiminnan, palveluiden, asiakassuhteiden ja toimintaympäristön tarkkaavaiseen arviointiin. Riskiarvio pitää sisällään pankkien käytössä olevat resurssit ja keinot rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen. Riskiarviossa on myös mukana perusteltu jäännösriski talousrikollisuudelle, ja se on pankista itsestä kiinni, voidaanko riski rahanpesulle hyväksyä, vai tuleeko pankin ryhtyä toimiin, jolla riskiä pystyttäisiin madaltamaan.¹⁰⁸

Riskiarvioissa pankkien tulee tarkastella muun muassa sitä, millaisiin liiketoimiin pankkien tulisi erityisesti kiinnittää huomiota, millaisiin asiakassuhteisiin tulisi soveltaa tehostettua tuntemismenettelyä sekä myös missä tilanteissa riski rahanpesulle ja terrorismin rahoittamiselle on tarpeeksi matala, jotta voidaan toteuttaa yksinkertaistettua tuntemismenettelyä asiakassuhteelle. Riskiarvioiden avulla pankit voivat tehokkaasti kohdistaa tarpeelliset resurssit, toimintaperiaatteet ja menettelytavat riskien vähentämiseksi. Lisäksi pankkien tulee päivittää riskiarvioitaan säännöllisesti, vähintään aina silloin kuin pankin omaan liiketoimintaan, asiakaskuntaan tai lainsäädäntöön tulee muutoksia.¹⁰⁹

Pankkisääntelyn tiukentuminen aiheuttaa pankeille merkittäviä haasteita heidän pyrkinessään täyttämään omat vaatimustenmukaisuusvaatimukset. Tämä luo pankkien liiketoiminnalle suurta epätasapainoa, sillä niiden tulee noudattaa EU:n pankkisääntelyä mutta toisaalta heidän tulisi pystyä myös hoitamaan tehokkaasti omia asiakassuhteitaan ilman, että asiakkaille koituu turhia haasteita sääntelyiden murroksesta kilpailluilla markkinoilla. Yhtenä ratkaisukeinona voisi olla tekoälyn hyödyntäminen prosessinomaisessa

¹⁰⁷ Finanssivalvonta 2015, s.13

¹⁰⁸ Aluehallintovirasto 2024, s. 10

¹⁰⁹ Aluehallintovirasto 2024, s. 10–11

työssä, ja tällä tavoin asiakaskokemuksen kehittäminen saattaisi sujuvoitua. Yleisesti ottaen KYC-prosessit ovat kuitenkin keskeisessä asemassa pankkijärjestelmän eheyden varmistamisessa ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä, minkä vuoksi ne ovat välttämättömiä pankkien tehokkaan täytäntöönpanon kannalta.¹¹⁰

4.2 Know Your Customer -periaatteen merkitys pankkitoiminnassa

4.2.1 KYC-prosessin vaiheet

Kuten jo aikaisemmin tutkielmassa on tullut ilmi, pankkitoiminnassa, ja yleisestikin rahoitusjärjestelmässä, luottamus ja turvallisuus ovat ensiarvoisen tärkeitä. KYC toimii tässä tapauksessa ikään kuin luotettavan ja turvallisen pankkialan kulmakivenä. Know Your Customer -periaatteella tarkoitetaan pankkialan tuntemisprosessia, joka viittaa rahoituslaitosten toteuttamiin menettelyihin ja käytäntöihin asiakkaidensa henkilöllisyyden ja asiaankuuluvien tietojen tunnistamiseksi ja tuntemiseksi. KYC-prosessi tulee toteuttaa asiakkaalle aina, kun uusi asiakas haluaa avata pankkipalvelut, ja asiakkaan tuntemistietoja tulee päivittää säännöllisesti asiakkaan riskitason mukaisesti. Asiakkaan tuntemisprosessin päätavoitteena on estää rikollista toimintaa kuten, rahanpesua, terrorismin rahoittamista sekä muita laittomia käytäntöjä, jotka voivat liittyä harhaanjohtaviin henkilöllisyyksiin. Pankin tuntiessaan asiakkaansa perusteellisesti, pystyy pankki riskiarvioimaan asiakassuhteeseen liittyviä riskejä sekä tarjota asiakkailensa oikeanlaisia palveluita ja tuotteita juuri heidän tarpeensa mukaan.¹¹¹

Asiakkaan tuntemisprosessiin liittyvät toimenpiteet muotoutuvat asiakkaan riskiarvion mukaisesti. Asiakassuhteeseen riskisyyteen vaikuttavat muun muassa asiakastyypit, liikesuhteet sekä liiketoimet. Korkeamman riskin asiakkaat tarvitsevat tehostetumpaa due

¹¹⁰ Zaragoza 2023, 2023

¹¹¹ Wavetec (n.d.)

diligence -tarkastusta, kun taas matalamman riskin asiakkaille saattaa riittää yksinkertaistettu tuntemisprosessi.¹¹² Pankkitoiminnassa tehokas riskienhallinta edellyttää pankeilta suuren data määrän keräämistä ja arviointia, jotta pystytään tulkitsemaan paremmin mahdollisia uhkia. Epäsäännöllisten toimintatapojen lisäksi on myös tärkeä määrittellä, että mikä on tavanomaista käyttäytymistä. Vain aidon asiakaskäyttämisen ymmärtämisen avulla pankit pystyvät tehostaa omia due diligence, KYC ja monitorointi -prosessejaan riskien tunnistamiseksi ja niiden ennaltaehkäisemiseksi.¹¹³

Vaikka suurempi riski talousrikollisuuteen on korkean riskin asiakkailta, tärkeintä kuitenkin on muistaa, että myös normaalin ja matalan riskin asiakkaille tulee noudattaa kohtuullista huolellisuutta KYC-prosessissa¹¹⁴. Matalan riskin asiakkaille pankit voivat noudattaa asiakassuhteissaan yksinkertaistettua tuntemismenettelyä. Rahanpesulain 3 luvun 8 §:n pykälän mukaisesti, mikäli asiakkaaseen liittyy vähäinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, voidaan yksinkertaistettua tuntemismenettelyä toteuttaa asiakassuhteessa. Samanaikaisesti pankilla on kuitenkin velvollisuus seurata asiakassuhdetta, jotta poikkeavat liiketoimet voitaisiin huomata.¹¹⁵

Pankin riskiarvioilla asiakassuhteesta on suuri merkitys kerättävän tiedon määrään asiakkaistaan. Rahanpesulaissa ei suoraan määritellä eroa vähäisen ja korkean riskin asiakkaan välillä. Toisin sanoen paljon jää pankkien oman harkinnan varaan siitä, miten asiakassuhteita tulisi luokitella. Valtioneuvoston asetuksen menettelyistä asiakkaan tuntemiseksi ja riskitekijöistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä (929/2021) 7§:n mukaisesti asiakkaaseen liittyvät vähäiset riskitekijät ovat asiakkaan asuin- tai kotipaikka, asiakkaan on noteeraus pörssissä tai asiakkaan julkisyhteisöllisyys. Säännöstä ei

¹¹² Koker 2006, s. 28

¹¹³ Lowe, 2017 s.478

¹¹⁴ Koker 2006, s. 28

¹¹⁵ Kärkkäinen 2021

kuitenkaan ole tarkoitettu tyhjentäväksi, vaan vähäistä riskiä voivat osoittaa myös muut tekijät kuin vain aikaisemmin luetellut osatekijät.¹¹⁶

Rahanpesulain mukaisesti pankin on pidettävä kaikki asiakkaan tuntemis- ja liiketoimintatietoja vastaavat asiakirjat ja tiedot ajantasaisina ja olennaisina. Keskeisenä velvollisuutena pankin tulee tunnistaa ja todentaa henkilöasiakkaansa henkilöllisyys, sekä mahdollisen edustajan tunnistaminen ja hänen henkilöllisyytensä todentaminen. Henkilöllisyyden asiakas pystyy todistamaan vain virallisen asiakirjan avulla. Yritysassiakkalta pankin on tunnistettava oikeushenkilön nimi- ja rekisteritiedot sekä sen toimiala. Oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenet on myös tunnistettava. Pankin tulee myös saada myös tietää onko asiakkaansa tosiasiallinen edunsaaja tai poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö. Keskeisenä tuntemistietona niin ikään on tiedot asiakkaan toiminnasta, tämän liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta sekä perusteista palvelun tai tuotteen käyttämiselle. Näiden lisäksi pankille on olennaista jo etukäteen tunnistaa asiakkaan mahdollisia ulkomaan tai käteisen rahan liikennettä. Näiden velvollisuuksien osalta pankkien tulisi itse arvioida riskiperusteisesti, minkälaisia toimia asiakassuhteeseen tulisi toteuttaa ja liittykö siihen erikseen velvollisuuksia harjoittaa esimerkiksi tehostetun tuntemisen käytäntöä.¹¹⁷

4.2.2 Tosiasiallinen edunsaaja

Tosiasiallisena edunsaajana tarkoitetaan sellaista luonnollista henkilöä, joka omistaa yrityksen tai käyttää siinä määräysvaltaa. Tosiasiallisena edunsaajana pidetään henkilöä, joka omistaa yli 25 prosenttia yrityksen osakkeista suoraan tai välillisesti toisen yrityksen kautta, jolla on yli 25 prosentin osuus yrityksen äänimäärästä suoraan tai välillisesti, tai joka käyttää muulla perusteella tosiasiallista määräysvaltaa yrityksessä, esim. osakassopimuksen kautta.¹¹⁸

¹¹⁶ Valtioneuvoston asetus menettelyistä asiakkaan tuntemiseksi ja riskitekijöistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä (11.11.2021/929).

¹¹⁷ Kärkkäinen 2021

¹¹⁸ Patentti- ja rekisterihallitus 2024

Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen tuo todella paljon läpinäkyvyyttä yrityksen toiminnasta, mikä taas on olennainen osa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ennaltaehkäisyä. Jos kuitenkin edunsaajaa ei pystytä tunnistamaan tai edunsaaja ei suostu tunnistautumaan, on pankilla oikeus lopettaa asiakassuhde. Pankin tulee myös tarvittaessa tehdä ilmoitus Rahanpesun selvittelykeskukselle.¹¹⁹ Kuitenkaan pankin ei tarvitse tunnistaa tosiasiallista edunsaajaa siinä tilanteessa, jossa yritysasiakas on julkisen kaupankäynnin kohteen yhdessä tai useammassa ETA-valtiossa, ja sitä kautta asiakkaaseen sovelletaan yleistä tiedonantovelvollisuutta.¹²⁰

4.2.3 Poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö – PEP

Poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö (Politically Exposed Person, PEP) on taho, jolla on asemansa vuoksi huomattavasti julkista valtaa verrattuna normaaliin asiakkaaseen. Rahanpesulain mukaisesti poliittisesti vaikutusvaltaisella henkilöllä tarkoitetaan tahoja, joka toimii tällä hetkellä tai on aikaisemmin toiminut laissa määritellyssä julkisessa tehtävässä.¹²¹ Rahanpesulain mukaisesti pankkien tulee olla tietoisia siitä, että ovatko heidän asiakkaansa joko kotimaassaan tai ulkomailla poliittisesti vaikutusvaltaisessa asemassa. Asema, jonka myötä PEP-nimikkeen saa on muun muassa oleminen valtionpäämiehenä, ministerinä, suurlähettiläänä tai valtio-omisteisen yrityksen johtotehtävissä. PEP-asema koskee myös perheenjäseniä. PEP-henkilön perheenjäseniä ovat puoliso, vanhemmat sekä lapset ja heidän puolisonsa. PEP-asema loppuu kuitenkin 12 kuukauden jälkeen, kun tosiasiallinen asema on loppunut.¹²²

FATF:n mukaisesti monella PEP-henkilöllä katsotaan asemansa ja vaikutusvaltansa vuoksi olevan mahdollisuus käyttää asemaansa väärin esimerkiksi rahanpesuun, korruptioon tai terrorismin rahoitukseen. Ottaen huomioon PEPin vaikutusvallan, julkisten resurssien

¹¹⁹ Kärkkäinen 2021

¹²⁰ Finanssivalvonta 2015, s. 20

¹²¹ Patentti- ja rekisterihallitus 2023

¹²² Aktia Bank Abp. (n.d.b.)

mahdollisen saatavuuden, avoimuuden puutteen, maineriskin ja kansainvälisten yhteyksien yhdistelmä tekee PEP-henkilöstä jo itsessään korkean riskin asiakkaan pankille.¹²³ Rahanpesulain 3 luvun 13§:n mukaisesti pankkien tulee aina harjoittaa tehostettua tuntemisvelvollisuutta poliittisesti vaikutusvaltaisiin henkilöihin.

Asiakkaiden PEP-seulonta on tärkeä osa pankkien due diligenceä, sillä sen avulla pankit pystyvät paremmin varmistumaan siitä, että he eivät harjoita liiketoimintaa riskialttiiden asiakkaiden kanssa, jotka ovat mahdollisesti mukana rikollisessa toiminnassa. On olennaista huomata, että vaikka asiakas olisi poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, se ei tarkoita itsessään sitä, että hänen kanssaan ei saisi tehdä liiketoimia tai perustaa asiakassuhdetta. Enemmänkin tämä tarkoittaa sitä, että juuri hänen asiakassuhdettaansa tulee seurata tehostetusti. PEP-asiakkaita tulisi jatkuvasti tarkkailla PEP-listojen ja tietokantojen varalta, jotta heidän PEP-statuksensa ei olisikaan muuttunut. PEP-seulonta auttaa hallitsemaan ja lieventämään rahanpesuriskejä paremmin.¹²⁴

4.2.4 Tehostettu tunteminen

Pankin riskiarvion perusteella, jos asiakassuhteeseen tai itse asiakkaan liiketoimeen liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski, asiakkaaseen tulee soveltaa silloin tehostettua tuntemismenettelyä (EDD, Enhanced Due Diligence). Tehostetulla tuntemismenettelyllä tarkoitetaan pankkien korostetumpaa huolellisuutta asiakkaisiinsa ja niiden liiketoimien seulomiseen, ettei niiden asiakassuhteisiinsa liity talousrikollisuutta. Tehostetuilla tuntemistoimilla voidaan kiinnittää tarkempaa huomiota muun muassa asiakkaan henkilöllisyyden varmistamiseksi, liiketoimien taustojen tarkastukseen tai asiakkaan varojen alkuperän varmistamiseen.¹²⁵ Tehostetut tuntemisvelvoitteet vaativat myös, että asiakkaan tuntemistiedot varmistetaan lyhyemmällä aikavälillä

¹²³ FAFT 2013, s. 3-4

¹²⁴ Okta 2024

¹²⁵ Aluehallintovirasto 2024, s. 19

oikeaksi kuin yksinkertaistetulla tuntemismenettelyllä. Asiakkaan liiketoimia ja varojen alkuperää selvitetään matalammalla kynnyksellä kuin normaaleissa tapauksissa.¹²⁶

Rahanpesulain 3 luvun 10§:n mukaisesti pankkien tulee noudattaa asiakkaan tuntemisessa koskevia velvoitteita tehostetusti, ”korostuneen huolellisesti”, mikäli asiakkaaseen, sen palveluluun, tuotteeseen tai liiketoimeen liittyy suurempi talousrikollisuuden riski. Rahanpesulain 3 luvun 11–16§:ssä luetellaan tilanteita, jossa pankin tulee tuntea asiakkaansa tehostetun tuntemisvelvoitteen keinoin. Jos asiakassuhde solmitaan etätunnistamisen keinoin, tulee asiakkaan tunnistaminen tehdä tehostetuin keinoin. PEP-henkilöt tulevat aikaisemman kuvauksen myötä kuulua tehostetun tuntemisen piiriin. Mikäli asiakkaalla on ETA-rajat ylittävä pankkisuhde, tai vastaava liikesuhde, on siinä tilanteessa myös asiakasta tunnettava tehostetun huolellisesti. Näiden ns. perustapausten lisäksi on olemassa pankin oma riskiarvio. Pankin riskiarvioin mukaisesti, jos pankki arvioi jonkin asiakassuhteen, tuotteen tai liiketoimen olevan sellainen, johon tulisi soveltaa tehostetua tuntemista. Tässä tapauksessa tulee myös soveltaa korostuneen huolellisesti tuntemista asiakassuhteeseensa.¹²⁷

4.2.5 Jatkuva tunteminen

Usein asiakkaat olettavat, että heidän tuntemisprosessinsa liittyy vain pankkipalveluiden avaukseen. Se oletus on kuitenkin väärä, sillä rahanpesulain 3 luvun 4§:n mukaisesti pankkien tulee osoittaa viranomaisille, että heillä on riittävät tiedot asiakkaan toiminnan laatuun ja laajuuteen, asiakassuhteen pysyvyyteen ja kestoon sekä riskeihin nähden. Asiakkaan tuntemistiedot tulisivat vastata kohtuullisissa määrin nykyaikaista hetkeä. Koska korkean riskin asiakkailla tuntemissykli on lyhyempi kuin matalan riskin asiakkailla, on heidän tietojen ajankohtaisuus olennaisempaa. Tällaista menettelyä kutsutaan jatkuvaksi tuntemiseksi (ODD, Ongoing Due Diligence).

¹²⁶ Kärkkäinen 2021

¹²⁷ Finanssivalvonta 2015, s. 26–27

Asiakkaiden jatkuvan tuntemisen pääasiallisena tavoitteena on oppia tuntemaan omia asiakkaitaan paremmin. Tällä tavoin pankit voivat kehittää asiakkailensa oikeanlaisia pankkipalveluita sekä kehittää asiakassuhteidensa riskienhallintaa. Päämääränä on myös lisätä poikkeavuuksien havainnointikykyä palveluita käyttäessä sekä estää yhä tehokkaammin rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Asiakkaan jatkuvan tuntemisen tulee olla asiakkaan toiminnan laajuuteen ja riskeihin nähden järjestelmällistä ja perusteellista.¹²⁸

Varsinkin asiakkaan jatkuvassa tunnistamisessa riskiperäinen lähestymistapa on merkittävä, jotta esimerkiksi tiettyjä tapahtumia voitaisiin tarkemmin tarkastella. Pankkien käyttäessä riskiperäistä lähestymistapaa jatkuvan tunnistamisen välineenä, voivat he priorisoida omat resurssinsa niille asiakassuhteille, jotka aiheuttavat suurimmat riskit. Tämä ennakoiva lähestymistapa antaa pankeille mahdollisuuden tunnistaa riskit nopeasti ja ennaltaehkäistä ne. Kaikkiaan jatkuva tunnistaminen osana KYC-prosessia auttaa pankkeja pysymään riskien edellä, tehostamaan omia pankkipalveluita asiakkailensa sekä vahvistamaan yleistä riskienhallintastrategioitaan.¹²⁹

4.3 Epäilyttävien liiketoimien monitorointi

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan tehokkuuden kannalta on väittämätöntä, että pankit seuraavat omien asiakkaidensa liiketoimia päivittäin. Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen muodostavat yhdessä KYC-prosessien kokonaisuuden. Asiakkaan tuntemisesta ei kuitenkaan ole itsessään hyötyä, jos tuntemistietoja ei voi verrata asiakkaan normaaliin liiketoimintaan. Asiakkaan liiketoimista ei voida myöskään tunnistaa erikseen epätavanomaisia liiketoimia, jos asiakkaan tuntemistiedot eivät ole tarpeeksi laadukkaita. Asiakkaiden liiketoimien seuranta kutsutaan monitoroinniksi, joka on osa asiakkaan jatkuvaa tuntemisprosessia. Pankeilla maksuliikenne on määrällisesti niin valtavaa, joten on ensiarvoisen tärkeätä, että pankeilla on monitorointia varten vaadittavat

¹²⁸ Finanssivalvonta 2015, s. 34

¹²⁹ Johnson – Giammarco 2022

resurssit. Monitoroinnin ensivaiheen tunnistuksen tulee olla automatisoitua IT-järjestelmää apuna käyttäen. Järjestelmän havaitessa epäilyttävän liiketoimen, tulee siitä erillinen ilmoitus pankille, minkä henkilökunta tarkastaa ja lopulta arvioi johtaako liiketoimi tarkempaan selvitykseen.¹³⁰

Maksutapahtumat, jotka tulevat esille monitoroinnin aikana, poikkeavat asiakkaan normaalista taloudellisesta käyttäytymisestä. Kyseessä voi olla esimerkiksi suuresta käteistalletuksesta tai ulkomaatapahtumista, joista kummatkaan ei ole selitettävissä asiakkaan tuntemistietojen perusteella eikä tavallisella käyttäytymisellä. Tässä kohtaa pankkien velvollisuutena on tiedustella asiakkaalta minkälaisesta tapahtumasta on kyse. Mikäli tapahtuma pankin mielestä onkin vilpillinen, rahanpesulain 4 luvun mukaan pankeilla on ilmoitusvelvollisuus epäilyttävistä maksutapahtumista ja muista epäilyttävistä liiketoimista Rahanpesun selvittelykeskukselle. Laissa ei kuitenkaan ole erikseen määritelty missä tapauksessa ilmoitus tulisi tehdä, joten sen tekeminen on pankkien oman harkinnan varassa.¹³¹

Maksujenvälityksen monitorointi osana rahanpesun torjuntaa on hyvin haastavaa, sillä usein rahan saapuessa pankkien järjestelmiin, rahan alkuperä on yritetty piilottaa usealla aiemmin tässä tutkielmassa esitellyllä tavalla. Rahan alkuperän piilottamisen myötä, rahan alkuperä saattaa vaikuttaa lailliselta, vaikka keinot rahan hankkimiseen ovat saattaneet olla toisia. Terrorismin rahoittamisen torjunta taas toisaalta saattaa vaikuttaa tietyllä tapaa mutkattomammalta, sillä pankki pystyy estämään asiakkaidensa liiketoimet konfliktialuille. Estäminen kuitenkin monimutkaistuu suuresti, mikäli maksuja yritetään kierrättää, esimerkiksi eri yritysten kautta. Ratkaisuna rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan on asiakkaiden tunteminen. Asiakkaiden tuntemisen yhteyttä moni-

¹³⁰ Wuolijoki, 2022 s. 117–118

¹³¹ Wuolijoki, 2022. s. 118–119

toroinnin tehokkuuteen ei voida korostaa tarpeeksi. Mitä paremmin pankit tuntevat asiakkaansa, sitä enemmän luotettavaa dataa pankeilla on asiakkaidensa käyttäytymisestä. Datan avulla taas voidaan verrata asiakkaidensa transaktioidensa monitorointiin.¹³²

Maksuliikenteen valtavan määrän takia teknologialla on keskeinen rooli monitoroinnin tukemissa. Monitoroinnin päämääränä loppu viimein pankkien näkökulmasta on asiaankuuluvien lakien ja määräysten noudattaminen. Näihin sääntelyvaatimuksiin vaikuttaa suurelta osin ympäristön jatkuva kehitys, jota puolestaan ruokkivat tekniikan ja analytiikan kasvu. Nykyisellä digitaalisella aikakaudella lähes kaikki finanssitoiminta perustuu dataan. Datan runsas määrä aiheuttaa merkittäviä haasteita, sillä perinteiset manuaaliset toimintatavat eivät pysty analysoimaan suuria tietomääriä yhtä tehokkaasti. Teknologian näkökulmasta katsottuna voidaan erottaa kolme osaamisaluetta, jotka ovat mahdollistaneet nykyisen monitoroinnin kehityksen: datan tehokas integrointi, analytiikka ja datan visualisointi. Aluksi keskityttiin niin sanottujen perustietojen vakiinnuttamiseen, kun taas nykyään analytiikan avulla katsetta on siirretty havaitsemismallien tarkentamiseksi ja hälytysmallien parantamiseksi. Automatisoidut hälytysjärjestelmät ovat keskeisessä asemassa, mutta silti ainakin vielä manuaalista monitorointia pidetään olennaisena osana monitoroinnin prosessia.¹³³

Datan hyödyntäminen monitoroinnin välineenä vaatii kuitenkin yhä enemmän kehittyneempää teknologiaa ja tehokkaampia järjestelmiä. Jatkossa järjestelmien tulee pystyä myös itsenäisesti tekemään päätöksiä. Transaktiomäärien moninkertaistuessa tarkoittaa se myös sitä, että monitorointiin vaadittavien työntekijöiden lukumäärä kasvaa suuresti, mikäli päätöksentekoa ei pystytä järjestelmien avulla hoitamaan digitaalisesti. Asiakkaan näkökulmasta katsottuna, mitä useammin järjestelmät pystyvät luotettavasti tekemään itsenäisesti päätöksiä asiakkaan maksujen laillisuudesta, sitä vähemmän asiakkaaseen

¹³² KPMG (n.d.)

¹³³ Chau – Nemcsik 2020, s. 15-16

joudutaan olemaan erikseen yhteydessä. Järjestelmien avulla voidaan siis lopulta vaikuttaa jopa asiakaskokemukseen.¹³⁴

Nykyaikainen transaktioiden monitorointi on siirtynyt yhä enemmän riskipohjaiseen järjestelmään sääntöpohjaisen sijasta. Pääasiallinen syy tähän on se, että yksinkertaiset sääntöpohjaiset järjestelmät tuottivat lukuisia vääriä positiivisia tuloksia, jotka taas tuottivat liikaa lisätöitä pankeille. Riskipohjaisessa transaktio seurannassa huomioidaan erilaisia tekijöitä, kuten asiakasriski, tuoteriski ja maariski. Näitä riskejä ei joustamattomalla sääntöpohjaisella järjestelmällä pystynyt huomioimaan läheskään yhtä hyvin. Riskiperusteisella seurannalla arvioidaan liiketoimien todennäköisyyttä rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen käyttäen eri riski-indikaattoreita. Pankin havaitessa epätavallisen liiketoimen, joka eroaa kohtuullisesti asiakkaan tyyppillisestä käyttäytymisestä, merkitään transaktio korkeariskiseksi. Riski-indikaattorit analysoivat automaattisesti eri transaktiomalleja ottaen huomioon muun muassa asiakasriskin, transaktion laajuuden sekä missä maksutapahtuma oltaisiin tekemässä.¹³⁵ Korkeariskisen transaktion tarkastamisen vastuu on loppu viimein pankilla itsellä ja pankin tulee itse tehdä päätös siitä, tarvitseeko liiketoimesta ilmoittaa Rahanpesun selvittelykeskukselle. Asiakkaaseen kuitenkin pankin tulee olla yhteydessä, sillä pelkästään korkeariskisen transaktion vuoksi liiketoimea ei voida evätä.¹³⁶

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen sääntelyssä jo selviää, että pankeilla on ennaltaehkäisevä ja rikostorjunnallinen rooli. Pankkien tulee monitoroida asiakkaitansa jatkuvasti, ja tämä myös saattaa aiheuttaa riitatilanteita pankin ja asiakkaan välille, mikäli asiakas ei tunne tarpeeksi hyvin pankin selonottovelvollisuuksia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa. Huomionarvoista on, että asiakkailla ei ole itsessään lainsäädännöllistä velvollisuutta antaa tietoja pankille liiketoimista, pankki voi kuitenkin rajoittaa asiakkaan palveluita, mikäli se ei saa asiakkaastaan tarpeellisia tietoja.¹³⁷ Pankeilla

¹³⁴ KPMG (n.d.)

¹³⁵ Chau – Nemcsik 2020, s. 15-16

¹³⁶ Rahanpesu.fi (n.d.c.)

¹³⁷ Wuolijoki, 2022 s. 119–120

on myös tietyissä tilanteissa oikeus irtisanoa asiakkaan pankkipalvelut, mikäli asiakas ei anna riittäviä tietoja itsestään pankille asiakkaasta itsestään johtuvasta syystä.¹³⁸

Usein monitorointia ajatellaan enemmänkin negatiivisesti asiakkaiden näkökulmasta, mutta sillä voi kuitenkin olla myös positiivisia näkökulmia, mikäli monitorointi on hoidettu tehokkaasti. Jos asiakas on joutunut itse petoksen tai muun rikoksen uhriksi, saattaa pankilla olla mahdollisuus pysäyttää maksu ja selvittää asiakkaalta itseltään, että onko hän itse tietoinen liiketoimesta ja mahdollisesta petoksesta. Tämä kuitenkin vaatii reaaliaikaisen ja hyvin tehokkaan järjestelmän.¹³⁹

¹³⁸ Talousvaliokunnan mietintö 23/2016

¹³⁹ Wuolijoki, 2022 s. 120

5 Pankin selonottovelvollisuus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen taustalla

5.1 Haasteet

5.1.1 Asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen on kriittinen osa pankkien jokapäiväistä liiketoimintaa. Se ei ole pelkästään sääntelyvaatimus, vaan oleellinen askel talousrikollisuudelta suojautumiseksi ja rahoitusjärjestelmän eheyden ylläpitämiseksi. Jatkuvasti muuttuvassa talousrikollisuuden toiminnassa, pankkien voi olla haastava pysyä ajan tasalla uusimmissa rikollisen toiminnan tavoissa sekä unohtamatta säädöksiä, joita pankeille EU- tai valtiotasolta asetetaan.

Ilman pankkien ja rahoituslaitosten olemassaolo rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen on lähes mahdotonta, sillä ilman pankkeja ja rahoituslaitoksia rikollisesti hankitut varat olisivat hyvin haastava saada lailliseen talousjärjestelmään. Rahanpesun torjumiseksi FATF on luonut neljäkymmentä sääntöä (*The Forty Recommendations on Money Laundering*), jolla pyritään estämään rahanpesua ja terrorismin rahoittamista mahdollisimman hyvin. FATF:n luomat säännöt koskevat kaikkia pankkeja sekä joitakin muita ei-rahoitusalan yrityksiä. Kaikkien FATF:n jäsenvaltioiden tulee noudattaa näitä kansainvälisiä standardeja. Valtiot voivat kuitenkin mukauttaa standardit omien lakiansa ja tilanteensa mukaisiksi.¹⁴⁰

Ensimmäiset haasteet pankkien selonottovelvollisuudessa tulevat asiakkaan tunnistamisessa ja asiakkaan jatkuvassa tuntemisessa. Baselin pankkivalvontakomitean (Basel Committee) ja FATF:n asettamien standardien mukaisesti pankeilla tulee olla asianmukaiset tuntemismenettelyt asiakkaitansa kohtaan. Pankeilla on ratkaiseva rooli sen varmistami-

¹⁴⁰ Schott, 2006, s. VI1 – VI2

nessa, että pääseekö rikollisella tavalla hankitut varat lailliseen talousjärjestelmään. Hyväksymällä nämä standardit pankit auttavat turvaamaan rahoitusjärjestelmän eheyden ja suojaamaan niitä laittomalta toiminnalta.¹⁴¹ Erityinen riskitekijä koskee sellaisia asiakkassuhteita, joilla oli jo pankkitili ennen kuin asiakkaan tunteminen tuli pakolliseksi. Vanhojen asiakkaiden uudelleen tunnistaminen asiakkaan näkökulmasta saattaa vaikuttaa hieman oudolta, sillä he ovat olleet pankin asiakkaita jo kauan. Kuitenkin standardin mukaisesti pankkien tulisi joka tapauksessa tuntea myös vanhat asiakkaat yhtä asianmukaisesti kuin uudet asiakkaat.¹⁴²

FATF kiinnittää huomiota myös muun korkean riskin liiketoiminnalle. Pankin huomatessa epätavallisen suuria liiketoimia, jolla ei ole ilmeistä taloudellista tai laillista tarkoitusta, tulisi pankkien siinä tapauksessa tutkia tarkasti asiakkaan liiketoimet. Mikäli pankki ei saa asiakkaaltaan tarpeeksi luotettavia tietoja maksutapahtumasta, on se peruttava liiketoimi ja tehdä siitä mahdollisesti ilmoitus. Pankkien tulee myös tehdä siinä tapauksessa ilmoitus, jos pankki huomaa asiakkaansa tekevän liiketoimen valtioon, joka ei noudata FATFin suosituksia. Tällaiset liiketoimet eivät ole itsessään kiellettyjä, mutta pankin tulisi kiinnittää niihin erityistä huomiota. Jos niiden liiketoimien tarkoitus on epäselvä ja pankki ei saa tarpeeksi luotettavia tietoja liiketoimesta, on pankin kieltäydyttävä liiketoimesta ja tehdä siitä ilmoitus.¹⁴³ Toisin sanoen hyvin pitkälti pankin pitäessä kiinni rahoitusalan korkeista eettisistä ja ammatillisista normeista, näitäkin haasteita pystytään välttämään paremmin.¹⁴⁴

5.1.2 Epäilyttävien liiketoimien monitorointi

Pankin epäillessä, tai sillä on perusteltu syy epäillä, että asiakkaan varoja käytetään rikollisen toiminnan tuottamiseen, tulee pankin heti ilmoittaa siitä Rahanpesun selvittelykeskukselle. On hyvin tärkeä, että pankit eivät missään olosuhteissa ilmoita asiakkaalle, että

¹⁴¹ Basel 1997, s. 7

¹⁴² FAFT 2003

¹⁴³ Schott 2006, s. VI-11

¹⁴⁴ Basel 1997, s. 7

hänen liiketoimestansa on ilmoitettu Rahanpesun selvittelykeskukselle.¹⁴⁵ Mikäli asiakkaalle ilmoitetaan, hän saattaa muuttaa omaa taloudellista käytöstään tai viranomaisten tutkinta ei pakosta pysy eheänä. Unohtamatta myöskään sitä, että ilmoituksen tekijällä on salassapitovelvollisuus liiketoimen ilmoituksesta ja pankilla on tästä henkilöstä erillinen suojeluvelvoite.¹⁴⁶ Viime kädessä, kun pankit eivät ilmoita asiakkaalle tekemistään ilmoituksista, ne turvaavat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen tehokkuuden pysyen samalla oikeudellisten normien oikealla puolella.

Kaikkien liiketoimien, jotka eroavat poikkeuksellisesti asiakkaan normaalista taloudellisesta tosiasiallisesta toiminnasta, tulisi herättää pankin mielenkiinto. Jotta pankit pystyvät yhä helpommin seulomaan asiakkaidensa liiketoimia, tulisi pankkien luoda selkeät ja asianmukaiset riskirajat. Erilaiset esimerkit epäilyttävistä liiketoimista ovat hyödyllisiä apukeinoja pankin valvontaa tekeville henkilöille. Tällä tavoin jo pelkästään selkeiden riskirajojen ylittyessä ja asianmukaisten esimerkkitapausten avulla voitaisiin käsitellä monia liiketoimia ilman asiakaskontaktia. Näiden avulla myös nopeutettaisiin paljon seulontaprosessia sekä mahdollisia väärinymmärryksiä vältettäisiin.¹⁴⁷ Pankkien tulisi yleisesti kiinnittää voimakkaammin huomioita sisäisiin prosesseihinsa sekä hallintojärjestelyihinsä, sillä usein taustalla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen heikkoudeksi ovat juuri nousseet nämä ongelmat.¹⁴⁸

Toisaalta myöskään pelkästään selkeiden riskirajojen perustaminen ja esimerkkitapausten luominen ei ole pankkien vastuulla. Niin ikään Finanssivalvonnan, ja muiden toimijoiden, olisi laadittava yksiselitteiset ohjeet sekä annettava pankeille palautetta, joiden avulla pankit, ja muut rahoituslaitokset, voivat muuttaa omaa toimintaansa rahanpesun

¹⁴⁵ Schott 2006, s. VI-18

¹⁴⁶ Finassivalvonta 2021

¹⁴⁷ Schott 2006, s. VI-18 – VI19

¹⁴⁸ Euroopan Keskuspankki (n.d.c)

ja terrorismin rahoittamisen estämisen näkökulmasta. Erityisesti näissä ohjeissa olisi keskeyttävä parantamaan kykyä havaita ja ilmoittaa epäilyttävistä liiketoimista tehokkaasti.¹⁴⁹

5.1.3 Käteistapahtumat

Pankeilla tulee olla riittävät tiedot asiakkaan toiminnasta, taloudellisesta asemasta sekä varojen alkuperästä. Tarvittaessa pankkien tulee selvittää käteisen varojen alkuperä ja käyttötarkoitus. Pankkien tulee itse määritellä riskirajat tai kriteerit, milloin asiakkaalta pyydetään tarkempaa selvitystä käteisenrahan alkuperästä ja käyttötarkoituksesta. Esimerkiksi Yhdysvalloissa pankkien on kerrottava paikalliselle valvontaviranomaiselle yli 10 000 dollarin käteisen rahan liiketoimista.¹⁵⁰ Yhtä lailla rahanpesulain 1 luvun 2§:n mukaan yli 10 000 euron käteisen rahan maksusuorituksista tulee tehdä erikseen selvitys alkuperästä.

Rahanpesijät siirtävät käteistä rahaa hyvin usein valtioiden rajojen yli, jotta käteisen rahan alkuperän selvittäminen olisi hankalampaa. Suomalaisilla pankeilla ja Finanssivalvonnalla tulee olla käytössään mekanismit, joiden avulla voidaan havaita, milloin tällaisia siirtoja saatetaan käyttää rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen.¹⁵¹ EU:n asetuksen mukaisesti käteistä rahaa saa olla matkustavalla henkilöllä kuinka paljon tahansa. Jos kuitenkin henkilö matkustaa EU:n ulkopuolelle, tai saapuu EU:n ulkopuolelta Suomeen, ja hänellä on mukanaan vähintään 10 000 euroa, tulee silloin tehdä käteisestä rahasta ilmoitus Tullille.¹⁵² Euroopan unionin sisällä käteisen rahan raportointia yksityishenkilöille on hyvin vaikea sisällyttää mukaan, ilman EU:n niin kutsutun neljän vapauden rikkomista. Pankeille kuitenkin vastaava raja pystyttäisiin luomaan, kuten Yhdysvalloissa, jotta mahdollisilta ”smurffausyrityksiltä” pystyttäisiin välttymään. Europol määrittelee

¹⁴⁹ FAFT 2003, s.10

¹⁵⁰ U.S. Bank Secrecy Act of 1970, ks. Internal Revenue Service 2024

¹⁵¹ Schott 2006, s. VI-25

¹⁵² Euroopan unionin virallinen lehti 2018

smurffauksen rahanpesutaktiikaksi, jossa rahaa siirretään pienissä erissä useamman henkilön kautta, jotta pankkien riskirajat eivät ylittyisi.¹⁵³

Nykypäivän digitalisoituminen on siirtänyt asiakkaiden maksutavat koko ajan enemmän pois käteisen rahan käytöstä. Tämän muutoksen myötä asiakkaiden liiketoimien monitorointi on huomattavasti helpompaa, sillä jokainen siirto jättää jonkinlaisen jäljen. Verrattessa taas käteisen rahan liikenteeseen, siitä jäänyt jälki poistuu heti rahan vaihtaessa omistajaa. Pankkien tulisikin kiristää riskirajoja yhä enemmän käteisrahan suhteen, sillä käteisen käyttö nykypäivänä on vähentynyt merkittävästi.¹⁵⁴ Olennaista kuitenkin on, että käteisen rahan käyttäminen on sallittua ja sitä tullaan varmasti käyttämään myös tulevaisuudessa paljon. Riskirajojen kiristämällä ei saada kuitenkaan tehdä käteisen rahan käyttämisestä niin hankalaa, että käteisen rahan käyttäminen olisi hyvin haastavaa. Lain mukaan maksun saaja ei saa kieltäytyä käteismaksusta, ellei muusta maksutavasta olla asiakkaan kanssa erikseen sovittu.¹⁵⁵

5.1.4 Pankkien sisäinen valvonta

Tehokas ja luotettava pankin sisäinen valvonta luovat perustan terveiden liiketoimintaperiaatteiden noudattamiselle. Sisäinen valvonta on johdon ja henkilöstön jatkuvasti toteuttama prosessi, jonka pääasiallisena tarkoituksena on antaa pankin toiminnasta varmuus sekä pyrkiä estämään talousrikollisuutta. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen edellyttävät itsessään sitä, että pankin organisaatorakenne ja toimintamallit ovat toimivat.¹⁵⁶

Pankkien tulisi kehittää sisäistä valvontaa siten, että niihin kuuluisi mukaan sisäisten toimintatapojen, menettelytapojen ja kontrollien kehittämistä sekä jatkuvaa työntekijöiden

¹⁵³ Vrt. Räsänen 2018

¹⁵⁴ Koski 2022

¹⁵⁵ Euroopan unionin virallinen lehti 2010

¹⁵⁶ Nordea Bank Oyj (n.d.e.) vrt. OP-Ryhmä (n.d.b)

kouluttamista.¹⁵⁷ Henkilökunnan koulutus on tärkeä osa sisäistä valvontaa, sillä vain tämän avulla voidaan varmistaa työntekijöiden tarvittava osaaminen talousrikollisuuden estämisessä. Työntekijöiden jatkuva koulutus kattaa eri rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen luonteenpiirteitä ja sen muita prosesseja sekä selitettävä rahanpesun ja terrorismin rahoittamista koskevia lakeja ja sääntelyvaatimuksia. Koulutuksessa tulee työntekijöiden saada myös ilmi pankin omat käytännöt ja järjestelmät, jotka koskevat asiakkaiden tuntemista ja monitorointia.¹⁵⁸

Pankilla on oltava omaan toimintaansa nähden selkeät sisäiset ohjeet ja työprosessit asiakkaan tuntemisesta sekä talousrikollisuuden estämisestä. Pankin johto vastaa talousrikollisuuden riskienhallinnasta sekä menettelytapojen laatimisesta. Pankilla, ja varsinkin sen henkilökunnalla, tulee olla selkeä käsitys siitä, keitä sen asiakkaat ovat ja minkälaisia palveluita heille tarjotaan. Pankissa tulee olla töissä sellaisia henkilöitä, joilla on riittävä asiantuntemus käsitellä pankin puolesta rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen liittyviä kysymyksiä. Pankin sisäinen raportointikynnys tulisi olla matala, jotta työntekijöillä olisi mahdollisimman helppo raportoida kollegoistaan, mikäli sellainen tilanne tulisi esille. Sisäinen valvonta ulottuu myös talousrikollisuuden estämisvelvoitteiden noudattamiseen ja menettelytapoihin.¹⁵⁹

Jokaisen valtion olisi toteutettava asianmukaiset toimenpiteet estääkseen rahanpesun ja terrorismin rahoittamista. Oli sitten kyse asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta tai pankin sisäisestä valvonnasta, pelkästään talousrikollisuuden vaatimusten saattaminen osaksi lainsäädäntöä ei kuitenkaan riitä. Valtioiden, ja Euroopan unionin, on ryhdyttävä toimiin myös käytännön tason täytäntöönpanon varmistamiseksi. Kansainvälisten standardien mukaisesti sääntelyn ja valvonnan tason laajuus tulisi perustua valtion riskiperusteiseen arvioon rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen näkökulmasta.¹⁶⁰

¹⁵⁷ FAFT 2003, s.8

¹⁵⁸ Schott 2006, s. VI-27

¹⁵⁹ Finanssivalvonta 2018b

¹⁶⁰ Schott 2006, s. VI-27 – VI-28

5.2 Datan hyödyntäminen

5.2.1 Digitaaliset tunnistusjärjestelmät

Perinteiseen kasvokkain tapahtuvaan vuorovaikutukseen ja tunnistamiseen tottuneet pankit ja rahoituslaitokset ovat joutuneet viime vuosina arvioimaan uudelleen omia menetelmiään saadakseen uusia asiakkaita sekä pitämään nykyiset asiakkaansa tyytyväisinä. Digitaalinen asiakaskokemusprosessi on yhä yleisempää kuin ennen johtuen digitalisoidusta maailmasta. Nykypäivän nopeatempoisessa maailmassa pankit kamppailevat pysyäksään digitalisoitumisen mukana. FATF korostaa vankkojen digitaalisten identiteetti-järjestelmien kiireellisyyttä turvallisuuden, yksityisyyden ja mukavuuden parantamiseksi etätunnistusprosessissa. Tämä on hyvin tärkeää sekä asiakaskokemusprosessin kehittämisessä että epäilyttävien liiketoimien monitoroinnissa, jonka avulla pyritään puuttumaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen liittyviin riskeihin.¹⁶¹

Monet eurooppalaiset valtiot ja pankit luottavat edelleen manuaalisiin asiakkaiden tunnistamisenmenettelyihin, mikä taas edellyttää, että pankin henkilökunnan tulee tarkastaa asiakkaiden tunnistusasiakirjat yksitellen. Jo tämä vanhentunut toimintatapa voi itsessään karkottaa potentiaaliset asiakkaat toiseen pankkiin, jos toisessa pankissa asiakaskokemusprosessi on mukavampi ja nopeampi asiakkaan näkökulmasta. Digitaalisen murroksen edelleen mullistaessa eri toimialoja, pankkien on myös mukauduttava kuluttajiansa odotuksiin digitaalisesti kehittyneistä palveluista. Mikäli näin ei tehdä, on mahdollista, ja jopa todennäköistä, menettää kilpailuasemaa toisille pankeille, jotka tarjoavat käyttäjäystävällisempää kokemusta. Asiakkaat odottavat tehokkaita ja saumattomia käyttäjäkokemuksia pankkinsa kanssa. Tämän vuoksi onkin lähes välttämätöntä, että pankit omaksuvat digitaaliset innovaatiot pysyäkseen kilpailukykyisinä markkinoilla.¹⁶²

¹⁶¹ Signicat 2021

¹⁶² Signicat 2021

Arvioiden mukaan digitaaliset maksutavat kasvavat vuosittain noin 12,7 prosenttia.¹⁶³ FATF:n mukaan digitaalisten transaktioiden kasvu edellyttää parempaa ymmärrystä siitä, miten asiakkaat tunnistetaan ja todennetaan digitaalisten palveluiden yhteydessä. Standardit täyttävillä digitaalisilla tunnistautumisjärjestelmillä on suuri potentiaali parantaa luotettavuutta ja turvallisuutta asiakkaiden tunnistamisessa. FATF-standardit täyttävät digitaaliset henkilöllisyystodistukset voisivat helpottaa asiakkaiden tunnistamista ja todentamista asiakassuhteen alussa. Samanaikaisesti ne lisäävät asianmukaista huolellisuutta ja liiketapahtumien jatkuvaa valvontaa koko asiakassuhteen aikana, ne helpottavat myös muissa asiakkaan selonottovelvollisuuden toimenpiteissä sekä avustavat monitorointia epäilyttävien liiketoimien havaitsemisessa ja raportoimisessa.¹⁶⁴

Digitaalisella henkilöllisyystodistuksella on mahdollista alentaa pankkien kustannuksia työntekijöistä sekä lisätä pankkien tehokkuutta ja mahdollistaa uusien resurssien kohdistamisen asiakkaan tunnistamisesta muihin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen toimenpiteisiin. Digitaaliset henkilöllisyystodistukset voivat myös edistää taloudellista osallisuutta asiakkailta, sillä niiden avulla asiakkaat, jotka eivät käytä tiettyjä palveluita usein joutuvat todistamaan virallisen henkilöllisyytensä saadakseen tiettyjä rahoituspalveluita. Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen avulla henkilöllisyyden todistaminen tapahtuu automaation avulla, eikä pankin henkilökunnan tarvitse fyysisesti tarkistaa asiakkaan henkilöllisyyttä. Asiakkaiden tuominen säännellylle rahoitussektorille vahvistaa entisestään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyviä suojatoimenpiteitä.¹⁶⁵

Kuten tässä tutkielmassa on kuvattu, digitaalisten tunnistusjärjestelmien avulla voidaan parantaa asiakkaiden luotettavuutta, yksityisyyttä ja tehokkuutta yksilöiden tunnistamisessa rahoituspalveluita tarjotessa. Digitaalinen tunnistusjärjestelmä tarjoaa merkittäviä

¹⁶³ Capgemini 2018

¹⁶⁴ FATF 2020, s. 5–13

¹⁶⁵ FAFT 2020, s. 15

etuja asiakkaiden tunnistamisessa ja todentamisessa liikesuhteen alkuvaiheessa. Asiakkaan digitaalinen tunnistaminen helpottaa myös muita pankkien selonottovelvollisuuden toimenpiteitä, kuten asiakkaan jatkuvaa tuntemista sekä transaktioiden seuranta. Digitaalisten tunnistusjärjestelmien avulla voidaan myös paikata ihmisten tekemät inhimilliset virheet. Perinteinen asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen perustuvat pankin henkilökunnan arvostelukykyyneen, joka voi olla altis virheille. Pankin henkilökunnalta saattaa puuttua tarvittava koulutus ja kokemus väärennettyjen tai varastettujen asiakirjojen havaitsemiseksi luotettavasti. Digitaaliset tunnistusjärjestelmät voivat tällä tavoin auttaa minimoimaan virheet käyttämällä teknisiä työkaluja asiakirjojen aitouden varmistamiseksi. Tämän lisäksi digitaaliset tunnistusjärjestelmät vähentävät riippuvuutta ihmisten subjektiivisesta arvostelukyvystä, mikä taas vahventaa asiakassuhteen johdonmukaisen ja luotettavan tunnistamisen ja tuntemisen.¹⁶⁶

Digitaaliset tunnistusjärjestelmät voivat tarjota asiakkaille entistä tehokkaampia ja käyttäjäystävällisempiä asiakaskokemusprosesseja. Parantunut asiakaskokemus ja tehokkuusedut voivat taas johtaa pienempiin taloudellisiin kustannuksiin pankin näkökulmasta, varsinkin asiakassuhteen alkuvaiheessa. McKinsey & Companyn tutkimuksen mukaisesti digitaalisten tunnistusjärjestelmien käyttöönotto voisi vähentää kustannuksia jopa 90 % nykyisistä kustannuksista. Esimerkiksi nykyisen asiakkaan tunnistusprosessit saattavat viedä aikaa päiviä, kun taas digitaalisen tunnistusjärjestelmän avulla siinä kestää enää vain minuutteja. Näiden kustannussäästöjen avulla pankit taas pystyisivät kohdentaa omia resurssejaan paremmin muihin selonottovelvollisuuden toimintavaiheisiin.¹⁶⁷

Digitaalisen tunnistautumisjärjestelmän avulla voidaan helpottaa suuresti myös epäilyttävien tapahtumien tunnistamista sekä niistä ilmoittamista. Tunnistautumisjärjestelmän avulla pankit voivat itse vahvistaa, että asiakas, joka tekee transaktioita pankkitilillä, on sama asiakas, joka on käyttänyt pankkitiliä myös aikaisemmin. Digitaalinen tunnus pystyy

¹⁶⁶ FATF 2020, s. 35–37

¹⁶⁷ White – Madgavkar – Manyika – Mahajan – Bughin – McCarthy – Sperling 2019

myös antamaan lisätietoja asiakkaasta, kuten maantieteellisen sijainnin tai liiketapahtumassa käytetyn laitteen, joka taas auttaa ymmärtämään paremmin asiakkaan käyttäytymistä ja havaitsemaan epätavallisia tapahtumia. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen näkökulmasta tämän avulla pystytään auttaa lainvalvontaa tutkimaan talousrikollisuutta yhä paremmin.¹⁶⁸

5.2.2 Data-analytiikka

Kuten edellisessä alaluvussa esiteltiin, rahoituslaitokset perinteisesti luottavat vielä vahvasti manuaaliseen työhön pankkien selonottovelvollisuudessa. Pankkijärjestelmiin virtaa kuitenkin valtava määrä dataa, ja sen myötä ihmisten on lähes mahdotonta pysyä tulovirran mukana. Tämä taas johtaa viivästyksiin pankin operatiivisessa toiminnassa, mikä loppu viimein vaikuttaa asiakaskokemusprosessiin. Kehittyneet data- ja analytiikkateknologiat, kuten tekoäly ja koneoppiminen, tarjoavatkin tähän ratkaisuja tehostamalla työvoimavaltaisia tehtäviä. Kehittynyt data-analytiikka on keskeisessä asemassa väärin tulosten vähentämisessä ja prosien tehostamisessa. Painopiste ei kuitenkaan ole vain toiminnan tehostamisessa ja kustannusten alentamisessa, vaan myös ennen kaikkea eri keinojen tunnistamisessa, joilla pystytään talousrikollisuutta mahdollisimman hyvin ennaltaehkäisemään.¹⁶⁹

Perinteisesti pankkien havaitessa epäilyttäviä liiketoimia, tutkintaprosessi on lähtökohdaisesti manuaalinen. Pankin henkilökunta tutkii yksitellen mahdollisia vilpillisiä eriä. Tämä lähestymistapa on kuitenkin tehotonta ja altis virheille, jotka johtuvat henkilökunnan kokemuksesta ja koulutustaustasta. Lisäksi työntekijöiden rajallinen määrä tarkoittaa sitä, että transaktioiden kasvaessa, lisääntyy myös virheiden herkkyyks. Tämän seurauksena on pakottava tarve teknologisille ratkaisuille, jotka voivat tehostaa monitorointia, parantaa sen tarkkuutta ja käsitellä laajamittaisia transaktioita helposti ja nopeasti.¹⁷⁰

¹⁶⁸ FAFT 2020 s. 37–38

¹⁶⁹ Ernst & Young Global Ltd. 2021a

¹⁷⁰ Ernst & Young Global Ltd. 2021b

Uusilla teknologisilla keinoilla on mahdollisuus tehdä rahanpesun vastaisista toimista nopeampia ja tehokkaampia. Niiden avulla voidaan parantaa FATF:n standardien täytännönpanoa edistääkseen maailmanlaajuisen talousrikollisuuden ehkäisemistä. Innovatiiviset taidot, menetelmät ja prosessit käyttävät vakiintuneita teknologiapohjaisia prosesseja ja ne voivat auttaa niin sääntelijöitä kuin myös pankkeja suoriutumaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen haasteista. Teknologia helpottaa tiedonkeruuta, käsittelyä ja analysointia sekä auttaa pankkeja tunnistamaan ja hallitsemaan talousrikollisuuteen liittyviä riskejä tehokkaammin.¹⁷¹

Tekoäly toimii tehokkaana työkaluna valtavien tietomäärien analysoinnissa ja vilpilliseen toimintaan viittaavien mallien ja poikkeavuuksien havaitsemisessa. Johtuen pankkien hyvin manuaalisesta työmenetelmästä, yksi talousrikollisuuden suurimmista haasteista on analysoitava datamäärä. Tekoälyn avulla voidaan analysoida transaktioita ja tunnistaa epäsäännölliset maksuliikenteet paljon tehokkaammin kuin manuaalisella tarkastustavalla. Tämä auttaa pankkeja tunnistamaan mahdolliset rahanpesutoimet huomattavasti pienemmillä virhemarginaaleilla, joka taas jo itsessään lisää monitoroinnin tehokkuutta, varmuutta ja luotettavuutta.¹⁷²

FATF:n mukaan tekoälyn ottaminen mukaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen prosesseihin voi parantaa pankkien valmiuksia vastata yhä paremmin talousrikollisuuden riskeihin ja toteuttaa pankkialan yleisiä vaatimuksia. Tärkeintä on kuitenkin muistaa, että tekoäly ei itsessään korvaa työvaiheita, vaan enemmänkin ne täydentävät nykyisiä järjestelmiä tehokkuudellaan. Tekoäly voi tuoda lisäarvoa asiakkaan tunnistamisessa ja todentamisessa, liiketoimien monitoroinnissa sekä automatisoitujen tietojen ilmoittamisessa. Jotta pankit saavat käyttöönsä suurimman hyödyn tekoälystä, tulisi tekoäly sisällyttää osaksi ihmisen suorittamaan analyysiä. Tulevaisuudessa tekoälyn tulisi pa-

¹⁷¹ FATF 2021, s. 4

¹⁷² Madhumita 2023

rantaa selitettävyyttään, jotta se vastaisi täysimääräisesti suurinta osaa valvontavaatimuksia. Tämän myötä tekoäly mahdollisesti pystyisi myös jatkossa itsenäisesti tekemään töitä.¹⁷³

Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen sekä liiketoimien valvonta ovat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen näkökulmasta keskeisin osa prosessia. Nämä kuitenkin nyky-menetelmillä saattavat olla taloudellisesti hyvin raskaat pankille sekä tehottomat. FATF:n tutkimukseen mukaan asiakkaan jatkuva tunteminen koetaan erittäin raskaaksi prosessiksi. Asiakkaat saattavat myös ilmaista omaa tyytymättömyyttään tietojen keräämiseen ja tarkastamiseen. Lisäksi asiakkaan tuntemisesta johtuva riskianalyysi saattaa olla liian sääntöperusteinen eikä kontekstiin perustuva, joka taas altistaa jo syrjäytyneiden yksilöiden tai ryhmien syrjäytymiseen, jotka kamppailevat rahanpesuvaatimusten täyttämisestä.¹⁷⁴

Uusien teknologioiden soveltaminen osaksi jatkuvaa asiakkaan tuntemista pystytään parantamaan asiakaskokemusta ja samalla vahvistamaan talousrikollisuuden estämistoinenpiteitä. Esimerkiksi, teknologian avulla voidaan nopeasti ja luotettavasti monitoroida epäsäännölliset liiketoimet ja lopulta tunnistaa myös asiakkaan sijainti. Teknologian käytön laajeneminen asiakkaiden seulontaan tarjoaa merkittäviä mahdollisuuksia parantaa vaatimustenmukaisuusprosesseja erityisesti vanhentuneisiin pakoteluetteluihin liittyvien haasteiden voittamiseksi. Tällaisten työkalujen avulla voitaisiin muun muassa erottaa samankaltaiset nimet. Tietojen harmonisointi auttaisi poistamaan vääriä positiivisia tuloksia ja petosyrityksiä yhdistämällä tietoja ja toteuttamalla erilaisia todentamisjärjestelmiä. Tähän kuitenkin vaatii myös sen, että kaikki pankit ja muut ilmoitusvelvolliset luottaisivat yhteisiin tietojärjestelmiin ja erilaisiin varmennusjärjestelmiin.¹⁷⁵

¹⁷³ FATF 2021, s. 23-25

¹⁷⁴ FATF 2021, s. 27

¹⁷⁵ FATF 2021, s. 28–29

Digitaalisten ratkaisujen, joilla pyritään vastaamaan pankkien selonottovelvollisuuden tuomiin haasteisiin, voidaan uskoa optimoivan eniten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen tehokkuutta. Asiakkaan jatkuva tunteminen, joka on määritelty merkittäväksi osaksi tehokkaampaa järjestelmää, edellyttää päättäjiltä ja valvojilta sellaisten ratkaisujen kehittämistä, jossa sääntelyvaatimukset sovitetaan yhteen pankkien kanssa. Yhteistyöhön perustuva lähestymistapa edellyttää sidosryhmien välisen luottamuksen ja yhteistyön ilmapiirin vaalimista, jotta pankit ja muut ilmoitusvelvolliset voivat jakaa luottamuksellista tietoa eteenpäin. Tämän myötä voidaan hyödyntää tehokkaammin rahoitusalan resurssit rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen minimoiden samalla pankkien turhat raskaat taloudelliset rasitteet.¹⁷⁶

¹⁷⁶ FAFT 2021 s. 30

6 Yhteenveto

6.1 Tutkimustulokset

Tämän tutkielman tavoitteena oli tarkastella pankkien roolia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä sekä että miten pankkien selonottovelvollisuudella pyritään ennaltaehkäisemään rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Tutkimuksessa tuotiin esille jo nyt olemassa olevia pankkien metodeja talousrikollisuuden estämisessä sekä tuomaan esille pankkien toimintatapoihin liittyviä haasteita. Tutkimuksen päämääränä oli esitellä uusia toimintatapoja, joilla pankit pystyvät paremmin ehkäisemään rahanpesua sekä terrorismin rahoittamista, mistä taas tulevaisuudessa voitaisiin helposti toteuttaa lisää jatkotutkimuksia.

Pankkien asema rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä on merkittävä, ottaen huomioon niiden keskeisen toimenkuvan, eli maksujenvälityksen. Talousrikollisen toiminnan jatkaminen on hyvin vaikeaa ilman pankkijärjestelmää, sillä ilman sitä laittomasti hankittujen varojen käyttäminen laillisessa talousjärjestelmässä olisi verrattain haastavaa. Tämän vuoksi pankkien tehtäväksi onkin asetettu asiakkaiden huolellinen tunteminen ja tarkkailu sekä epäilyttävien liiketoimien raportointi kansallisille viranomaisille. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen pankeissa muodostuu useasta eri sektorista ja toimijasta, jotka yhdessä muodostavat toimivan kokonaisuuden.¹⁷⁷ Tutkielman toisessa pääluvussa pyrittiin tarkemmin kuvaamaan sitä, miten rahanpesu ja selonottovelvollisuus liittyvät yhteen keskenään sekä mitä hyötyä selonottovelvollisuudella voi olla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen näkökulmasta. Luvussa tuotiin esiin myös selonottovelvollisuuden eri piirteitä pankkitoiminnassa.

Tutkielman kolmannessa pääluvussa tarkasteltiin itse pankkitoimintaa sekä sen sääntelyä liittyen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseen. Luvussa käsiteltiin erikseen yleisiä periaatteita pankkien selonottovelvollisuuden taustalla sekä kansainvälistä

¹⁷⁷ Wuolijoki 2022, s. 114–115

yhteistyötä niin Euroopan unionin sisällä kuin myös globaalisti ympäri maailmaa. Rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen on globaali ongelma, joka vaatii laaja-alaista yhteistyötä ja sääntelyä. Kansainvälisesti sovellettava sääntely on keskeinen osa näiden ilmiöiden torjuntaa. EU-tasolla tätä sääntelyä hallinnoivat rahanpesun vastaiset direktiivit, jotka on sisällytetty kunkin jäsenvaltion lainsäädäntöön.¹⁷⁸

Tutkielman neljännessä pääluvussa tarkasteltiin pankkien tuntemisvelvollisuutta asiakkassuhteissa sekä käsiteltiin KYC-periaatteen merkitystä osana pankkien selonottovelvollisuutena. Samaisessa luvussa tutkittiin myös epäilyttävien liiketoimien monitorointia sekä sitä että mitä epäilyttävien liiketoimien monitoroinnissa tulee ottaa huomioon. Pankkien keskeisimpiin velvoitteisiin selonottovelvollisuudessa kuuluu asiakkaan tuntemisvelvollisuus. Pankkien on olennaista tuntea asiakkaansa kohtuullisen hyvin, jotta he pystyvät huomaamaan asiakkaidensa tavanomaisista liiketoimista poikkeavat transaktiot. Riskiperusteisuus transaktioiden monitoroinnissa on yksi perusperiaatteista. Mitä korkeariskisempi asiakas on kyseessä, sitä tarkempaa tuntemisvelvollisuutta pankilta voidaan olettaa.¹⁷⁹

Viidennessä pääluvussa tutkittiin niitä haasteita, joita pankkien selonottovelvollisuuden nyky menetelmillä on ja tarkasteltiin datan hyödyntämisen mahdollisuuksia selonottovelvollisuudessa. Haasteet tutkielmassa jaettiin neljään eri kategoriaan – asiakkaan tuntemiseen, epäilyttävien liiketoimien monitoroimiseen, käteistapahtumiin sekä pankkien sisäiseen valvontaan. On hyvin vaikea mitata mikä näistä haasteista olisi tärkein korjata ensimmäisenä. Yhtenä haasteena näiden lisäksi on se, että rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvät tulkintakysymykset ovat pankkien oman harkinnan varassa. Jokaisen valtion olisikin toteutettava asianmukaiset toimenpiteet estääkseen rahanpesun ja terrorismin rahoittamista. Oli sitten kyse asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta tai pankin sisäisestä valvonnasta, pelkästään talousrikollisuuden vaatimusten saattaminen osaksi lainsäädäntöä ei kuitenkaan riitä. Valtioiden, ja Euroopan unionin, on ryhdyttävä

¹⁷⁸ Wuolijoki 2022, s. 114–115

¹⁷⁹ Wuolijoki 2022, s. 115–116

toimiin myös käytännön tason täytäntöönpanon varmistamiseksi. Kansainvälisten standardien mukaisesti sääntelyn ja valvonnan tason laajuus tulisi perustua valtion riskiperusteiseen arvioon rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen näkökulmasta.¹⁸⁰

6.2 Jatkotutkimusehdotukset

Teknologian ja data-analytiikan nopea kehitys tarjoaa merkittäviä mahdollisuuksia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Uuden teknologian, kuten digitaalisen identiteetin ratkaisujen ja kehittyneiden transaktioiden seurantajärjestelmien, hyödyntämiseen perustuva vastuullinen lähestymistapa on olennaisen tärkeää talousrikollisuuden estämisessä toimenpiteiden tehostamiseksi.

Valtioiden, yhdessä EU:n kanssa, olisi luotava yhteistyössä ympäristö, joka edistää vastuullista innovointia talousrikollisuuden estämisen tehokkuuden parantamiseksi. Tähän liittyy sellaisten innovatiivisten ratkaisujen kehittäminen ja toteuttaminen, jotka helpottavat selonottovelvollisuuden toimenpiteiden toteuttamista. Pankkien selonottovelvollisuuden tehokkuutta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä on kuitenkin hyvin vaikeaa mitata, sillä lopulliset tilastot sen osalta puuttuvat.¹⁸¹ Rahanpesun määrää on kuitenkin yritetty mitata viime aikoina. Useat eri tutkijat ja viranomaiset antavat arvioita pestyn rahan määrästä, ja toiset tutkijat taas käyttävät muodollista taloutta koskevia lukuja, joiden mukaan tietty määrä bruttokansantuotteesta tulee viralliseen talouteen rahanpesutoiminnan seurauksena. Jotta kuitenkin pystytään arvioimaan tehokkuutta, on kuitenkin ymmärrettävä mihin tavoitteisiin selonottovelvollisuuden pyritään.¹⁸²

Sääntelyelinten on rakennettava asiantuntemusta uusista tekniikoista, jotta pankit voivat harjoittaa yhä paremmin tietoon ja riskeihin perustuva asiakkaan jatkuvaa tuntemista. Näihin teknologioihin liittyvien riskien ja hyötyjen ymmärtäminen on olennaista, jotta voidaan toteuttaa asianmukaisia riskinvähentämistoimia säilyttäen samalla niiden

¹⁸⁰ Schott, 2006 s. VI-27 – VI-28

¹⁸¹ Verhage 2009, s. 125

¹⁸² Verhage 2011, s.145-146

edut. Kun uutta teknologiaa otetaan käyttöön, on ratkaisevan tärkeää varmistaa niiden yksityisyys ja tietosuojasensitiivisten tietojen takia. Voimassa olevan oikeusperustan luominen henkilötietojen käsittelylle on ensimmäinen askel tähän suuntaan. Henkilötiedot on suojattava kansallisten ja kansainvälisten oikeudellisten kehysten mukaisesti, jolloin varmistetaan, että tietoja käsitellään nimenomaisesti, määriteltäisiin ja laillisiin tarkoituksiin.¹⁸³

Uuden teknologian vastuullinen käyttö rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä edellyttää lähestymistapaa, jossa otetaan huomioon sekä niiden tarjoamat mahdollisuudet että uhat. Luomalla mahdollistavan ympäristön, varmistamalla yksityisyyden ja tietosuojan sekä harjoittamalla tietoon perustuvaa valvontaa, sidosryhmät voivat tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevia toimenpiteitä. Nämä periaatteet tarjoavat puitteet teknologisten edistysaskelten hyödyntämiselle talousrikollisuuden torjumiseksi samalla kun ylläpidetään kansainvälisiä normeja ja suojellaan yksilöiden oikeuksia.¹⁸⁴

Yhteenvetona tutkimuksesta voidaan todeta, että pankkien tehtävä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ehkäisemisessä selonottovelvollisuuden avulla on monivaiheinen prosessi ja se vaatii jatkuvaa kehitystä ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä yli kansallisten rajojen. Pankkien vastuullinen ja tehokas toiminta on ensiarvoisen tärkeää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa. Pankkien on sopeuduttava uusiin haasteisiin ja eri sääntelyvaatimuksiin hyvin nopeasti ja tehokkaasti. Pankkien tulee myös jatkossa hyödyntää yhä tehokkaammin teknologisia innovaatioita tehostaakseen omaa toimintaansa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä.

¹⁸³ FATF 2021, s. 60-61

¹⁸⁴ FATF 2021, s. 60-61

Lähteet

- Aarnio, A. (1989). *Laintulkinnan teoria: Yleisen oikeustieteen oppikirja*. WSOY.
- Aktia Bank Abp. (n.d.a.) Miksi Aktia kysyy minulta sijoituskokemukseen ja – tietämykseen liittyviä kysymyksiä? *aktia.fi*. Noudettu 10.3.2024: <https://www.aktia.fi/fi/usein-kysytyt-kysymykset/kategoria/saastaminen-ja-sijoittaminen/aloita-saastaminen-ja-sijoittaminen/miksi-aktia-kysyy-minulta-sijoituskokemukseen-ja--tietämykseen-liittyviä-kysymyksiä>
- Aktia Bank Abp. (n.d.b.) Miksi asiakastietoihin liittyen kysytään, onko asiakas poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö (PEP/Politically Exposed Person)? *aktia.fi*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Miksi asiakastietoihin liittyen kysytään, onko asiakas poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö \(PEP/Politically Exposed Person\)?](https://www.aktia.fi/fi/asiakas-tiedot/miksi-asiakastietoihin-liittyen-kysytään-onko-asiakas-poliittisesti-vaikutusvaltainen-henkilö-(pep/politically-exposed-person)?) (*aktia.fi*)
- Aluehallintovirasto. (2022, 27 syyskuuta) Rahanpesua seteleillä ja kolikoilla – onko käteinen edelleen kuningas? *avi.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: [https://avi.fi/blogi/kirjoitus/-/blogs/rahanpesua-seteleill-ja-kolikoilla-onko-k-teinen-edelleen-kuningas-](https://avi.fi/blogi/kirjoitus/-/blogs/rahanpesua-seteleill-ja-kolikoilla-onko-k-teinen-edelleen-kuningas)
- Aluehallintovirasto. (2024, huhtikuuta) Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. ESAVI/17767/2021
- Basel. (1997, huhtikuuta) Core Principles for Effective Banking Supervision. *bis.org*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Basel Committee Publications - Core Principles for Effective Banking Supervision - Oct 1997](https://www.bis.org/publ/bcpr/bcpr1997.htm) (*bis.org*)
- Blair, W., Brent, R. & Grant, T. (2017) *Banks and Financial Crime. The International Law of Tainted Money*. Oxford University Press 2017
- Capgemini (2018, 16. lokakuuta) World Payments report 2018. *Capgemini.com*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [World Payments Report 2018 - Capgemini](https://www.capgemini.com/en/insights/industry/world-payments-report-2018/)
- Chau, D., & Nemcsik, M. v. D. (2020). *Anti-Money Laundering Transaction Monitoring Systems Implementation: Finding Anomalies*. John Wiley & Sons, Inc.
- Cox, D. (2014). *Handbook of Anti-Money Laundering*. John Wiley & Sons, Incorporated.
- Danske Bank. (n.d.a) Mitä tietoja tarvitsemme? *danskebank.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://danskebank.fi/yrityksille/asiakaspalvelu/asiakkaan-tunteminen#content-list-0-item-1>

- Danske Bank. (n.d.b.) Asiakkaan tunteminen – miksi pankki kysyy? *danskebank.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://danskebank.fi/sinulle/asiakaspalvelu/miksi-pankki-kysyy>
- European Banking Authority. (n.d.) Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism. *eba.europa.eu*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism | European Banking Authority \(europa.eu\)](https://eba.europa.eu/anti-money-laundering-and-countering-the-financing-of-terrorism)
- Euroopan Keskuspankki (n.d.a.) Pankkiunioni. *bankingsupervision.europa.eu*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.fi.html>
- Euroopan Keskuspankki (n.d.b.) Yhteinen valvontamekanismi. *bankingsupervision.europa.eu*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.fi.html>
- Euroopan Keskuspankki (n.d.c.) EKP:n pankkivalvonta: riskiarvio vuodelle 2020. *bankingsupervision.europa.eu*. Noudettu 15.4.2023 osoitteesta: [EKP:n pankkivalvonta: riskiarvio vuodelle 2020 \(europa.eu\)](https://www.bankingsupervision.europa.eu/risk/risk-2020/)
- Euroopan unioni. (2022, 22. huhtikuuta) Pankkitili toisessa EU-maassa. *europa.eu*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Pankkitilin avaaminen toisessa EU-maassa - Your Europe \(europa.eu\)](https://europa.eu/european-union/your-eu-pankkitili-toisessa-eu-maassa)
- Euroopan unionin virallinen lehti. (2010, 22. maaliskuuta) Komission suositus, annettu 22 päivänä maaliskuuta 2010, euroseteleiden ja -metallirahojen laillisen maksuvälineaseman soveltamisalasta ja vaikutuksista (2010/191/EU). [http://data.europa.eu/eli/reco/2010/191/oj](https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2010/191/oj)
- Euroopan unionin virallinen lehti. (2015, 5. kesäkuuta) Euroopan parlamentin ja Neuvoston direktiivi (EU) 2015/849, annettu 20 päivänä toukokuuta 2015, rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta. [http://data.europa.eu/eli/dir/2015/849/oj](https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2015/849/oj)

- Euroopan unionin virallinen lehti. (2018, 19. kesäkuuta) EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI (EU) 2018/843, annettu 30 päivänä toukokuuta 2018, rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivien 2009/138/EY ja 2013/36/EU muuttamisesta. <http://data.europa.eu/eli/dir/2018/843/oj>
- Euroopan unionin virallinen lehti. (2018, 12. marraskuuta) EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) 2018/1672, annettu 23 päivänä lokakuuta 2018, unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta ja asetuksen (EY) N:o 1889/2005 kumoamisesta. <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1672/oj>
- Eurooppa-neuvosto. (2024, 18 tammikuuta, a) Rahanpesun torjunta: neuvosto ja parlamentti sopuun tiukemmista säännöistä. *consilium.europa.eu*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: [Rahanpesun torjunta: neuvosto ja parlamentti sopuun tiukemmista säännöistä - Consilium \(europa.eu\)](#)
- Eurooppa-Neuvosto. (2024, 28. helmikuuta, b) Pankkiunioni. *consilium.europa.eu*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/banking-union/#why>
- Eurooppa-Neuvosto. (2024, 31. toukokuuta, c) What is money laundering. *consilium.europa.eu*. Noudettu 17.6.2024 osoitteesta: [What is money laundering - Consilium \(europa.eu\)](#)
- Eurooppa-Neuvosto. (2024, 4. kesäkuuta, d) Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuminen EU:ssa. *consilium.europa.eu*. Noudettu 17.6.2024 osoitteesta: [Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuminen - Consilium \(europa.eu\)](#)
- Europol. (2015) Why cash is still king? *Europol.europa.eu*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/europol-cik%20%281%29.pdf>
- Europol. (n.d.) Rahan muulaus. *europol.europa.eu*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/fi_flyers.pdf
- Ernst & Young Global Ltd. (2021, 26 helmikuuta) How can you disrupt today's financial crimes with yesterday's technology? *ey.com*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta:

[How can you disrupt today's financial crimes with yesterday's technology? | EY Finland](#)

- Ernst & Young Global Ltd. (2021, 29. joulukuuta) How data analytics is leading the fight against financial crime. *ey.com*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [How data analytics is leading the fight against financial crime | EY Finland](#)
- FATF. (2003, lokakuuta) FATF 40 Recommendations. *fatf-gafi.org*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [FATF IX SRs and IN \(fatf-gafi.org\)](#)
- FATF. (2013, heinäkuuta) Politically exposed persons (recommendations 12 and 22). *fatf-gafi.org*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [FATF GUIDANCE \(fatf-gafi.org\)](#)
- FATF. (2020, maaliskuuta) Digital identity. *fatf-gafi.org*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Guidance-on-Digital-Identity.pdf.coredownload.pdf \(fatf-gafi.org\)](#)
- FATF. (2021, kesäkuu) Opportunities and challenges of new technologies for AML/CFT. *fatf-gafi.org*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [OPPORTUNITIES AND CHALLENGES OF NEW TECHNOLOGIES FOR AML/CFT \(fatf-gafi.org\)](#)
- FATF. (n.d.a.) What do we do. *fatf-gafi.org*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html>
- FATF. (n.d.b.) Mutual Evaluations. *fatf-gafi.org*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.fatf-gafi.org/en/topics/mutual-evaluations.html>
- Finanssiala. (2024, 05. tammikuuta) Pankit ja rahoitus. *Finanssiala.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.finanssiala.fi/aiheet/pankit-ja-rahoitus/#/>
- Finanssialalle. (n.d.a) Pankkien tehtävät. *finanssialalle.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.finanssialalle.fi/opintomateriaalit/finanssialan-perusteet/finanssialalla-toimiminen/finanssimarkkinoiden-toimijat/pankkien-tehtavat.html>
- Finanssialalle. (n.d.b) Finanssitoimintaa koskevat lait. *finanssialalle.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.finanssialalle.fi/opintomateriaalit/finanssialan-perusteet/finanssialalla-toimiminen/finanssitoimintaa-koskevat-lait.html>
- Finanssivalvonta. (2015, 25. marraskuuta) Standardi 2.4. *finanssivalvonta.fi*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [2.4 std_Standardin päivittäminen lopullinen versio, muutokset korostettu väreillä \(finanssivalvonta.fi\)](#)

- Finanssivalvonta. (2018, 6. syyskuuta. a.) Kansainväliset talouspakotteet ja kotimaiset jäädyttämispäätökset. *finanssivalvonta.fi* Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Kansainväliset talouspakotteet ja kotimaiset jäädyttämispäätökset - Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen - www.finanssivalvonta.fi](https://www.finanssivalvonta.fi/kansainvaliset-talousspakotteet-ja-kotimaiset-jaa-dy-tta-mispaa-toekset)
- Finanssivalvonta. (2018, 6. syyskuuta. b.) Sisäinen ohjeistus ja henkilöstön koulutus. *finanssivalvonta.fi*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Sisäinen ohjeistus ja henkilöstön koulutus - Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen - www.finanssivalvonta.fi](https://www.finanssivalvonta.fi/sisa-inen-ohjeistus-ja-henkiloston-koulutus)
- Finanssivalvonta. (2020, 17 helmikuuta). Teema-arvio MiFID II:n mukaisesta asianmukaisuusarviosta. *finanssivalvonta.fi*. [https://www.finanssivalvonta.fi/globalasets/fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/2020/valvottavakirje asianmukaisuusarvio fi.pdf](https://www.finanssivalvonta.fi/globalasets/fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/2020/valvottavakirje-asianmukaisuusarvio-fi.pdf)
- Finanssivalvonta. (2021, 25. maaliskuuta) Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus. *finanssivalvonta.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssisektorin-toimijalle/pankki/rahanpesun-estaminen/selonotto--ja-ilmoitusvelvollisuus/>
- Finanssivalvonta. (2022, 16. joulukuuta) Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja talouspakotteiden noudattamisen valvontastrategia. *finanssivalvonta.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: https://www.finanssivalvonta.fi/globalasets/fi/rahanpesun-estaminen/rahanpesun_valvontastrategia_16122022_fi-nal.pdf
- Finanssivalvonta. (2023, 7. joulukuuta) Kansainvälinen yhteistyö. *finanssivalvonta.fi* Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Kansainvälinen yhteistyö - Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen - www.finanssivalvonta.fi](https://www.finanssivalvonta.fi/kansainvalinen-yhteisty-o)
- Finanssivalvonta. (n.d.) Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. *finanssivalvonta.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssisektorin-toimijalle/pankki/rahanpesun-estaminen/>
- Halme, L. (1999) *Pankkisääntely ja valvonta (oikeuspoliittinen tutkimus säästöpankkien riskinotosta)*. Suomen Pankki.

- HE 25/2008 (2008, 28. maaliskuuta) Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.
- Husa, J., Mutanen, A., & Pohjolainen, T. (2001). *Kirjoitetaan juridiikkaa: Ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille*. Lakimiesliiton kustannus.
- Hyttinen, T. (2021). *Rahanpesu ja rikosvastuu: Teoria ja käytäntö*. Alma Talent.
- Internal Revenue Service. (2024, 26. huhtikuuta) Bank Secrecy Act. *irs.gov*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Bank Secrecy Act | Internal Revenue Service \(irs.gov\)](https://www.irs.gov/charity-non-profits/bank-secrecy-act)
- Isoaho, E. & Kaski, I-E. (2021, 29. huhtikuuta) Kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio 2021. *julkaisut.valtioneuvosto.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163051/VM_2021_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Johnson, D. & Giammarco, R. (2022, 12. joulukuuta) Shatter the hourglass: strategies to implement ongoing due diligence. *ey.com*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Shatter the hourglass: strategies to implement ongoing due diligence | EY - US](https://www.ey.com/en-us/issues-and-insights/industry-issues/2022/12/shatter-the-hourglass-strategies-to-implement-ongoing-due-diligence)
- Koker, L. (2006). Money laundering control and suppression of financing of terrorism: Some thoughts on the impact of customer due diligence measures on financial exclusion. *Journal of financial crime*, 13(1), 26-50. <https://doi.org/10.1108/13590790610641206>
- Koski, P. (2022, 4. toukokuuta) Katoaako käteinen. *op-media.fi*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Katoaako käteinen? | OP Media \(op-media.fi\)](https://www.op-media.fi/katoaako-kateinen/)
- KPMG. (n.d.) Transaktiomonitoinnin haasteet ja kehittäminen. *kpmg.com*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://kpmg.com/fi/fi/home/Pinnalla/2024/04/transaktiomonitoinnin-haasteet-ja-kehittaminen.html>
- Kärkkäinen, I. (2022, 11. helmikuuta) Rahanpesulakiin perustuva selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus. *legalfolks.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.legalfolks.fi/post/selonotto-ja-ilmoitusvelvollisuus>

- Lassila, A. (2018, 19 syyskuuta) Tuhansia epäilyttäviä asiakkaita, työntekijöiden mahdollisia rikoksia – Danske Bankin raportti paljastaa synkkiä yksityiskohtia Sampo-pankilta peritystä Viron-yksiköstä. *hs.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.hs.fi/talous/art-2000005833382.html>
- Lowe, R. J. (2017). Anti-money laundering – the need for intelligence. *Journal of financial crime*, 24(3), 472-479. <https://doi.org/10.1108/JFC-04-2017-0030>
- Macroeconomics (n.d.) Reading: The Roles of Banks. *courses.lumenlearning.com*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://courses.lumenlearning.com/suny-macroeconomics/chapter/the-role-of-banks/>
- Madhumita, J. (2023, 24. toukokuuta) How does advanced analytics enhance financial crime compliance? *ey.com*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [How does advanced analytics enhance financial crime compliance? | EY – Switzerland](https://www.ey.com/en_gl/audit/financial-crime-compliance/how-does-advanced-analytics-enhance-financial-crime-compliance)
- Mauno, H. (2022, 14. joulukuuta) Danske Bank maksaa kahden miljardin euron korvaukset rahanpesuskandaalista – Pahoittelee ”historiallista epäonnistumistaan”. *kauppalehti.fi* Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/danske-bank-maksaa-kahden-miljardin-euron-korvaukset-rahampesuskandaalista-pahoittelee-historiallista-epaonnistumistaan/95b9778b-856b-4b8c-8772-ab3e20ad34b9>
- Niemi, M-L. (2013). Hyvän luotonantotavan ja hyvän perintätavan sääntely sekä vastuullisuuden velvoite kuluttajaluotoissa. *Defensor Legis N:o 5/2013*
- Nordea Bank Oyj (2024, kesäkuuta). Nordean euromaksualueella välitettävien euromaksujen yleiset ehdot 06.2024. *nordea.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.nordea.fi/Images/146-83958/mfkm200dl.pdf>
- Nordea Bank Oyj (n.d.a.) Asiakkaan tunteminen – miksi pankki kysyy? *nordea.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/tule-asiakkaaksi/asiakkaan-tunteminen.html>
- Nordea Bank Oyj (n.d.b.) Talousrikollisuuden torjuntaa koskevat periaatteemme ja käytäntömme. *nordea.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.nordea.com/fi/tietoa-meista/nordea-yhteiskunnassa/talousrikollisuuden-torjuntaa-kokevat-periaatteemme-ja-kaytantomme>

- Nordea Bank Oyj (n.d.c.) Nordea tarkastaa maksut pakotelistoja vasten. *nordea.fi*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Maksut tarkastetaan pakotelistoja vasten - Henkilöasiakkaat | Nordea](#)
- Nordea Bank Oyj (n.d.d.) Automaattinen verotietojen vaihto (FATCA ja CRS). *nordea.fi*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Automaattinen verotietojen vaihto \(FATCA ja CRS\) | Nordea](#)
- Nordea Bank Oyj (n.d.e.) Kolme puolustuslinjaa. *nordea.com*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Kolme puolustuslinjaa | Nordea](#)
- Okta (2024, 18. tammikuuta) Politically Exposed Persons (PEP): Definition and Risks. *okta.com*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Politically Exposed Persons \(PEP\): Definition and Risks | Okta](#)
- OP-Ryhmä. (n.d.a.) Talousrikollisuuden torjunta. *op.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.op.fi/op-ryhma/tietoa-ryhmasta/talousrikollisuuden-torjunta>
- OP-Ryhmä. (n.d.b.) Sisäinen ja ulkoinen valvonta. *op.fi*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Sisäinen ja ulkoinen valvonta | Hallinnointi | OP Ryhmä | OP](#)
- Patentti- ja rekisterihallitus (2023, 9. kesäkuuta) Rahanpesuun liittyvät keskeiset määritelmät. *prh.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: https://www.prh.fi/fi/tilintarkastusvalvonta/tilintarkastajille/ohjeet/rahanpesulain_velvoitteet_tilintarkastajille/ohje - rahanpesulain velvoitteet tilintarkastajille/rahanpesuun liittyvat keskeiset maaritelmat.html
- Patentti- ja rekisterihallitus (2024, 12. kesäkuuta) Kuka on edunsaaja? *prh.fi*. Noudettu 17.6.2024 osoitteesta: [PRH - Kaupparekisteri - Kuka on edunsaaja?](#)
- Rahanpesu.fi. (n.d.a.) Ilmiöt. *rahanpesu.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://rahanpesu.fi/ilmiot>
- Rahanpesu.fi. (n.d.b.) Kansainvälinen yhteistyö. *rahanpesu.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://rahanpesu.fi/kansainvalinen-yhteistyo>
- Rahanpesu.fi. (n.d.c.) Ilmoitusvelvolliset. *rahanpesu.fi*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Ilmoitusvelvolliset | rahanpesu.fi](#)

- Räsänen, P. (2018, 12. heinäkuuta) Rikollisryhmät pesivät rahaa ”smurffaamalla” ja kryptovaluutoilla – jäivät poliisin haaviin kahdella mantereella. *kauppalehti.fi*. Noudettu 15.4.2023 osoitteesta: [Rikollisryhmät pesivät rahaa "smurffaamalla" ja kryptovaluutoilla – jäivät poliisin haaviin kahdella mantereella | Kauppalehti](#)
- Saarnilehto, A., Annola, V., Hemmo, M., Karhu, J., Kartio, L., Tammi-Salminen, E., . . . Viljanen, M. (2004). *Varallisuus oikeus*. Sanoma Pro.
- Schott, P. A. (2006). *Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism: Second Edition and Supplement on Special Recommendation IX*. <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-6513-7>
- Signicat (2021, 24. maaliskuuta). Digital business on-boarding best practices: Autotting KYC / AML. *signicat.com*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Digital business on-boarding best practices:... - Signicat](#)
- Suomen Pankki. (n.d.). Rahoitusjärjestelmä. *Suomenpankki.fi*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.suomenpankki.fi/fi/rahoitusvakaus/rahoitusjarjestelma-lyhyesti/>
- Suomi-Seura (2021, lokakuuta) Ulkosuomalaisten pankkipalvelut Suomessa. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Raporttipohja Pankkipalvelut \(suomi-seura.fi\)](#)
- United Nations. (n.d.a.). Money-laundering. *unodc.org*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>
- United Nations. (n.d.b.). Global Programme against Money Laundering. *unodc.org*. Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/global-programme-against-money-laundering/.html>
- Valiokunnan mietintö StVM 23/2016 vp – HE 113/2016 vp. Eduskunta. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [StVM 23/2016 vp \(eduskunta.fi\)](#)
- Valtioneuvoston asetus menettelyistä asiakkaan tuntemiseksi ja riskitekijöistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä (11.11.2021/929). Finlex. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Valtioneuvoston asetus menettelyistä asiakkaan... 929/2021 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)
- Valtiovarainministeriö. (2023, 24. lokakuuta) Suomi on vahvistanut rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä – pääsee pois tehostetusta seurannasta. *vm.fi*.

Noudettu 10.3.2024 osoitteesta: <https://vm.fi/-/suomi-on-vahvistanut-rahampe-sun-ja-terrorismin-rahoittamisen-estamista-paasee-pois-tehostetusta-seuranasta>

Verhage, A. (2009). *Compliance and AML in Belgium: a booming sector with growing pains*. Journal of Money Laundering Control, Vol. 12 No. 2, 2009

Verhage, A. (2011). *Anti money laundering complex and the compliance industry*. Routledge.

Verohallinto. (2021, 1. syyskuuta) FATCA-velvoitteet lyhyesti. *vero.fi*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Perustietoa FATCA-velvoitteista - vero.fi](https://vero.fi/fi/verot/verotilaukset/fatca-velvoitteet)

Wavetec. (n.d.) The Importance of KYC in Banking. *wavetec.com*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [The Importance of KYC in Banking \(wavetec.com\)](https://wavetec.com/en/kyc-in-banking)

White, O., Madgavkar, A., Manyika, J., Mahajan, D., Bughin, J., McCarthy, M. & Sperling, O. (2019, huhtikuuta) Digital identification. *mckinsey.com*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [Digital identification: A key to inclusive growth \(mckinsey.com\)](https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/digital-identification-a-key-to-inclusive-growth)

Wuolijoki, S. (2022). *Pankkioikeus: I* (3., uudistettu painos.). Alma Talent.

Zaragoza, A. (2023, 17. heinäkuuta) How KYC requirements for banks are helping fight against financial crime. *sigcat.com*. Noudettu 15.4.2024 osoitteesta: [KYC banks solutions: a cost-effective approach - Signicat](https://www.sigcat.com/en/kyc-banks-solutions-a-cost-effective-approach)